

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Ett ifrågasatt offer?

En kvalitativ studie om socionomers uppfattningar kring
hedersvåldsutsatta män och socialtjänstens arbete

Johanna Korfitsen och Sara Eklind

Kandidatuppsats
Termin: sopa 63
HT 2017
Antal ord: 15 040
Examinator: Norma Montesino

Abstract

Authors: Johanna Korfitsen & Sara Eklind

Title: "A disputed victim?"

Assessor: Norma Montesino

The aim of the study is to understand how social workers perceive causes and consequences of men who have been subjects of honor violence. Furthermore, the study aims to outline the inputs that the clients receive from the social services. The investigation was a series of semi structured interviews with social workers currently operating in the field of domestic violence. The output of the interviews was processed through the theoretical frameworks provided by R.W Connell's theory of hegemonic masculinity, Johan Asplunds notion of social fabrics, and Nils Christies theory of idealized victims, to see how these theories play in their conception of honor violence. The debate of honor violence has been developing for the past twenty years. This prompted the Swedish state to generate a structured approach to preventing and intercepting honor related violence. The problem is that the perspective is biased by the notion that honor violence is "men's violence against women". Alternative groups of victims have therefore been excluded. The study concludes that social workers believe that men are also a targeted group. Homosexual men or men who suffer from disabilities are often subjects of honor violence according to them. They also think that men assume a binary role in which they suffer honor related violence and inflict it upon others simultaneously. These findings reveal the limitations of the social services to deal with honor violence towards men and how the consequences could be mitigated if they would receive similar inputs to that given to women.

Search engines: Lubsearch, Swepub, Google scholar.

Key words: Hedersvåld, hedersvåld mot män, män som brottsoffer, honorary violence, honor related violence against men, male victims of honorary violence, konsekvenser av hedersrelaterat våld, orsaker till hedersrelaterat våld, insatser för hedersrelaterade offer.

Förord

Vi vill först och främst tacka våra respondenter som tog sig tid att hjälpa oss med vår studie. Vidare vill vi uttrycka ett stort tack till vår handledare Mats Hilde för vägledning och visat engagemang för vårt arbete. Avslutningsvis vill vi tacka varandra för gott samarbete och stundtals intensiva argumentationer, men också stimulerande samtal.

Tack!

Johanna Korfitsen & Sara Eklind

Stockholm 2017-12-19

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 Problemformulering.....	6
2. Syfte och frågeställning	8
2.1 Syfte.....	8
2.2 Frågeställning	8
2.3 Begrepp	8
3. Kunskapsöversikt	10
3.1 Orsaker till hedersrelaterat våld	10
3.2 Konsekvenser av hedersrelaterat våld	12
3.3 Män som offer för hedersrelaterat våld	13
3.4 Insatser	15
4. Teoretiska ramar	17
4.1 Gemeinschaft och Gesellschaft	18
4.2 Det idealiska offret	20
4.3 Hegemonisk maskulinitet	22
5. Metod och material	24
5.1 Forskningsansats och forskningsmetod	24
5.1.1 <i>Datainsamlingsmetod</i>	25
5.2 Urval	26
5.3 Datainsamling och tillvägagångssätt	26
5.3.1 <i>Bearbetning och analys av intervjuerna</i>	27
5.4 Studiens tillförlitlighet.....	28
5.5 Etiska övervägande.....	29
5.6 Arbetsfördelning.....	30
6. Resultat och analys	31
6.1 Orsaker	32
6.1.1 <i>Strukturella förklaringsmodeller</i>	32
6.1.2 <i>Individuella orsaker</i>	37
6.2 Konsekvenser av hedersrelaterat våld.....	39
6.2.1 <i>Konsekvenser av våld och kontroll</i>	39

6.2.2 Identitetsförlust	42
6.3 Insatser	43
6.3.1 Socialtjänsten insatser	43
6.3.2 Synen på våldsutsatta män.....	46
7. Sammanfattning och avslutande diskussion.....	50
7.1 Sammanfattning.....	50
7.2 Avslutande diskussion.....	51
8. Referenser	53
Bilaga 1: Informationsbrev.....	55
Bilaga 2: Intervjuguide.....	56

1. Inledning

1.1 Problemformulering

I dagens medielandskap framställs ofta hedersrelaterat våld som ett brott som enbart drabbar unga kvinnor och det är för det mesta en onyanserad bild av offren som förmedlas till oss. Hedersrelaterat våld började diskuteras internationellt under den senare delen av 90-talet (Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) 2010, s. 10). Begreppet (se avsnitt 2.3) "hedersrelaterat våld" blev snart en del av den svenska politiska debatten, något som resulterade i att den svenska staten gjorde en mångmiljonsatsning mellan åren 2003-2007 för att öka kunskapen om det hedersrelaterade våldet och utveckla insatser för utsatta (Ibid).

Pernilla Ouis (2015, s. 359) menar att den svenska hedersdebatten skapar en onyanserad bild av offer och förövare. Där blir de unga invandrantjejerna de ideala brottsoffren som förtrycks av manliga familjemedlemmar. Idag används oftast de patriarkala strukturerna som förklaringsmodell till det hedersrelaterade våldet (Nationella centrum för kvinnofrid 2010, ss. 16–19). Forskningen tycks dock ha utgått ifrån att de patriarkala strukturerna enbart straffar kvinnor och bortsett från den stora gruppen män och HBTQ-individer som faller offer för samma strukturer (ibid 2010, s. 42). NCK (ibid) uppmärksammar att det idag finns mycket begränsad kunskap om det hedersrelaterade våldet som män utsätts för. Thapar-Björkert (2009, ss. 47–65) uppger att fokuset på män som förövare har resulterat i att män som offer har osynliggjorts i den politiska satsningen. Trots detta har en studie som syftade till att kartlägga förekomsten av hedersrelaterat våld bland ungdomar i Stockholms stad slagit fast att tre procent av alla pojkar lever under hedersrelaterade förhållanden, detta kan jämföras med sju procent av alla flickor (Stockholms stad 2009, s. 2). Vi kan således konstatera att även om våldet mot män inte ger intryck av att existera i samma utsträckning som det hedersrelaterade våldet mot flickor, är det en anmärkningsvärt stor grupp vilket borde motivera till ökad kunskap inom ämnet. Komplexiteten av hedersrelaterat våld förstärks enligt Ouis (2015, s. 361) av att män ofta innehar en dubbel roll, där män agerar både offer och förövare. Hedersrelaterat våld måste således förstås som långt mer komplext än enbart "mäns våld mot kvinnor".

Hedersrelaterat våld är idag erkänt som ett samhällsproblem. Socialtjänsten har idag en lagstadgad skyldighet att erbjuda stöd och hjälp till personer som utsätts för hedersrelaterat

våld (*SoL (2012:776)*). Länsstyrelsens lyfter insatser som riskbedömning, skyddsplaceringar och samtalsstöd. Länsstyrelsen menar att socialtjänstens arbete för hedersvåldsutsatta personer kräver individuella bedömningar och insatser. De är dock viktigt enligt dem att socialarbetare förvärvar en djupgående förståelse för hedersrelaterat våld detta kräver att socialtjänsten såväl som andra myndigheter erhåller en holistisk syn av våldet och dess offer samhällsproblem (Länsstyrelsen Uppsala län 2017 ss.17-20). Länsstyrelsen menar att det finns en felaktig uppfattning om vilka grupper som utsätts för hedersrelaterat våld. Bilden av att det endast är heterosexuella kvinnor som utsätts är allmänt utbredd. Detta menar länsstyrelsen bidrar till att vissa utsatta grupper inte uppmärksammas och i sin tur osynliggörs. En vanlig grupp enligt dem är pojkar och unga män. Vidare lyfter Länsstyrelsen att det finns en stor brist på skyddade boenden för hedersvåldsutsatta, en följd av detta är att de utsatta blir placerad på hotell där det inte finns någon specialiserad kunskap att tillgå. Bristen på skyddade boenden påverkar framförallt pojkar och unga män negativt. Detta gör att pojkar och unga män blir en särskilt utsatt grupp då det finns ett bristande stöd för dem (Länsstyrelsen Östergötland 2015 ss. 18–10). Det är därmed viktigt att diskutera om den (enligt Länsstyrelsen) felaktiga uppfattningen om att män inte utsätts för hedersrelaterat våld även existerar bland socionomer och om det reflekteras i arbetet som riktas till män som utsätts för hedersrelaterat våld.

Socialt arbete är en förändringsorienterad praktik och likväl är forskningen som bedrivs inom ämnet. Det är genom att förstå samtliga dimensioner av dels uppkomsten såväl som utfallet av ett fenomen som vi kan utveckla de förhållningssätt och tillämpningar som syftar till att förbättra levnadsförhållanden för en grupp individer. Därmed anser vi att det är viktigt att förstå socionomers uppfattningar om hedersrelaterat våld för att lättare förstå hur arbetet för hedersvåldsutsatta män bedrivs inom socialtjänsten. Vi anser att det är av stor vikt för det sociala arbetet att synliggöra de grupper som tidigare uteslutits från forskningen med förhoppning om att den ökade kunskapen ska resultera i en större inblick i gruppens behov. Studiens resultat analyseras och diskuteras utifrån teorier om maskulinitet, kollektivism och samhällets konstruktion av ideala offer.

2. Syfte och frågeställning

2.1 Syfte

Syftet med den här studien är att undersöka vilken uppfattning som socionomer har om orsaker och konsekvenser av hedersrelaterat våld mot män. Samt hur arbetet för män som utsätts för hedersrelaterat våld bedrivs inom socialtjänsten.

2.2 Frågeställningar:

- Vilka orsaker menar socionomer ligger bakom hedersrelaterat våld mot män?
- Vilka konsekvenser får det hedersrelaterade våldet som män utsätts för enligt socionomer?
- Hur beskriver socionomer arbetet som bedrivs inom socialtjänsten för män som utsätts för hedersrelaterat våld, samt vilka uppfattningar har de om det?

2.3 Begrepp

Våld: I denna uppsats har vi utgått från Per Isdals definition av våld:

”Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något den vill ” (Isdal 2017. s. 3).

Hedersrelaterat våld och förtryck: Hedersrelaterat våld och förtryck utgår från samtliga aspekter av våld: fysiskt, psykiskt, socialt, ekonomiskt och sexuellt. Hedersrelaterat våld och förtryck präglas av en vardaglig kontroll och motiveras av att den utsattas påstådda eller riktiga handlingar och egenskaper anses vanära familjens heder. Våldet definieras ytterligare av att det utförs av ett kollektiv av gärningsmän (Larsson 2012. ss. 3-5). Fortsättningsvis kommer studien att inkludera hedersrelaterat förtryck i begreppet “hedersrelaterat våld”.

Patriarkat: I den här studien använder vi oss av Nationalencyklopedins definition av patriarkat. *“Familje- eller samhällssystem där den politiska och ekonomiska makten, både inom hushållet och i den offentliga sfären, innehas av äldre män”* (Nationalencyklopedin 2017).

HBTQ: HBTQ är ett samlingsbegrepp som syftar till homosexuella (H), bisexuella (B), transsexuella (T) och personer med könsöverskridande uttryck: queer (Q). Queer syftar till uttryck som sträcker sig utanför samhällets normer avseende kön, sexualitet och identitet (RFSL 2015).

3. Kunskapsöversikt

I följande avsnitt presenteras tidigare forskning och annat offentligt material som ansetts relevant för vår studie. Avsnittet inleds med forskning om orsaker till hedersrelaterat våld. Som följs av ett avsnitt om konsekvenser. Därefter introduceras ett avsnitt om samlad forskning om män som offer för hedersrelaterat våld. Avslutningsvis presenteras ett avsnitt om de insatser som erbjuds från socialtjänsten. Vad som tidigare uppmärksammats i problemformuleringen är att forskning om män som hedersrelaterade offer är begränsad. Detta innebär att en stor del av forskningen som presenteras i följande avsnitt är inriktad på kvinnliga offer.

3.1 Orsaker till hedersrelaterat våld

Yourstone, Eriksson och Westerberg (2015) har skrivit rapporten *“Hedersrelaterat våld och förtryck”* för kriminalvården. Enligt författarna kan man identifiera hederskulturer i större delar av världen och det finns ingen koppling till specifik kultur eller religion (Yourstone, Eriksson & Westerberg 2015, s. 12). Enligt rapporten är det nödvändigt att förstå skillnaderna mellan grupsamhällen och individsamhällen för att förklara uppkomsten av heder och hederskultur (ibid). I individsamhällen tillgodoser staten individens sociala trygghet, något som möjliggörs genom att staten agerar som det primära skyddsnetet. Grupsamhällen däremot karakteriseras ofta av en avsaknad av en stat eller institution som skyddar individens fundamentala rättigheter (ibid). Något som resulterar i att familjen och släkten agerar som individens skyddsnet, och därmed skapas ett ömsesidigt beroende mellan medlemmarna (ibid). Enligt Yourstone, Eriksson och Westerberg (2015, s. 12) skiljer sig den här typen av gruppbaseade samhällen från länder som exempelvis Sverige. Individualistiska samhällen kännetecknas i regel av att individen har stor frihet, något som säkerhetsställs genom att staten tillvaratar medborgarens frihet och rättigheter genom lagar och regulationer (ibid). Vid avsaknaden av en stat som säkerhetsställer medborgarnas rättigheter blir istället kollektivet synbart. För att omfattas av kollektivets eller gruppens stöd och trygghet är det nödvändigt att individen accepteras av gruppen, något som möjliggörs genom att individen följer dess normer och värderingar. Sålunda är individens identitet inte knuten till dess egna livsval utan kopplas till släktens anseende (ibid. s. 13). Heder blir i den här typen av samhällsstrukturer

gruppens kapital för att upprätthålla sin status. Att sanktionera individer som riskerar att skada gruppens status blir nödvändigt för att säkerhetsställa gruppens ordning inom samhället (ibid).

Författarna (2015, s. 13) menar att heder kopplas till en person eller en grupps anseende och definierar ens sociala status. Utifrån detta skapas en hedersnorm, något som bidrar till föreställningen om hur en tilldelas heder (ibid). Enligt rapporten är det inom hederskulturer oftast män som tillskrivs heder. Författarna lyfter att män erhåller heder dels genom deras förmåga att kontrollera de kvinnliga medlemmarna, men också genom deras förmåga att leva upp till deras förväntade roll som manlig förebild inom familjen (ibid). Författarna (ibid) menar att heder främst ligger i det manliga intresset. Kvinnans beteende, mer specifikt hennes sexualitet präglar mannens anseende. Kvinnor anses därmed kunna skada mannens och familjens heder genom ett påstått opassande beteende, exempelvis genom utomäktenskapliga relationer. Kvinnans uppgift blir därmed att bevara familjens heder genom att avsäga sig sin sexualitet. Kvinnans sexualitet blir således inte hennes privata ensak utan familjens angelägenhet. Hedersvåld kan därav ses som ett sätt att kontrollera kvinnor och deras sexualitet (ibid. s. 14).

Nationellt centrum för kvinnofrids rapport om "*Hedersrelaterat våld och förtryck*" (2010) syftar till att kartlägga kunskap och forskning om hedersrelaterat våld. Rapporten använder sig bland annat av ett könsperspektiv för att förstå uppkomsten av hedersrelaterat våld. Enligt perspektivet kan hedersrelaterat våld ses som ett led i mäns våld mot kvinnor. Perspektivet bortser från att det finns en särskild hederskultur och ser istället våldet som ett direkt resultat av att samhället präglas av patriarkala strukturer (ibid. s. 25). Det patriarkala våldet präglas inte av kulturella skillnader utan ses som en strukturell maktutövning där kvinnliga kroppar kontrolleras. Könsperspektivet problematiserar att hedersrelaterat våld ses ur ett kulturellt perspektiv, då detta resulterar i att vi ser mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld som två olika former av våld (ibid. s. 26).

3.2 Konsekvenser av hedersrelaterat våld

Socialstyrelsens utbildningsmaterial "*Vänd dem inte ryggen*" (2013) syftar till att öka yrkesverksammars medvetenhet om hedersrelaterat våld för att bättre kunna möta utsattas stödbehov. I handboken lyfter författarna att konsekvenserna av hedersrelaterat våld är omfattande. Dels uppmärksammas att brottsoffren ofta drabbas av psykosomatiska och psykiska konsekvenser, bland annat diskuteras sömnsvårigheter, depression och PTSD (Posttraumatiskt stressyndrom) (ibid. s. 7). I handboken framgår det att utsatta ofta drabbas av skuld- och skamkänslor för våldet som de utsatts för och därav kan komma att vara i behov av extensiva stöd- och hjälpsamtal. Följaktligen lyfter handboken att då det hedersrelaterade våldet ofta utövas av ett kollektiv kan ett uppbrott innebära isolering och ensamhet (ibid). Enligt rapporten har personer som växer upp inom en hederskontext svårt att utveckla en egen identitet och en egen moral. Då man anpassat sig efter kollektivets normer av rädsla för bestraffning, man har därmed åsidosatt sin rätt till självutveckling (ibid. s. 23).

Per Håkansson har skrivit rapporten "*Frihet och familj*" (2007) på uppdrag av Socialstyrelsen. Rapporten syftar till att undersöka vilka konsekvenser det hedersrelaterade våldet får för utsatta samt de insatser som erbjuds i form av skyddsplaceringar. Studien baserades på ett antal intervjuer med personer som utsatts för hedersrelaterat våld, intervjuerna utfördes vid två tillfällen med ett års mellanrum. Studien visade att personer som utsatts för hedersrelaterat våld ofta skyddsplaceras under en längre period, det var inte ovanligt att placeringarna varade i flera år (ibid. s. 7). Studien visade även att majoriteten av respondenterna levde med psykosomatiska och psykiska besvär som kunde härledas till det våld och förtryck som de utsatts för (ibid. s. 8). Håkansson (ibid) uppger att trots att man kunde urskilja en svag förbättring hos en del av gruppen, var det psykiska välbefinnandet fortfarande lågt ett år efter den inledande placeringen. Det framkom att 30 % led av självmordstankar, en siffra som förblev oförändrad mellan de olika intervjutillfällena. Många av de intervjuade led även av fysiska skador till följd av våldet, såsom brännskador och försämrad hörsel och syn (ibid). Något som även Håkanssons (ibid) studie poängterar är att ett uppbrott från en hederskontext och de hjälpinsatserna som följer resulterar i en påtaglig isolering. Enligt honom beror det på att den utsatta tvingas att lämna sitt sociala sammanhang till följd av hotet. Därav menar Håkansson (ibid. s. 48) att ett uppbrott till följd av hedersrelaterat våld inte enbart innefattar förlorad kontakt med gärningsmännen utan även andra personer i sitt sociala nätverk.

3.3 Män som offer för hedersrelaterat våld

Thapar-Björkert (2009) har skrivit en studie om hedersrelaterat våld med fokus på män som offer, förövare och observatörer. Thapar-Björkert (2009, s. 54) menare närmare bestämt att samhällets bild av män som förövare har resulterat i att män som offer har osynliggjorts i den allmänna debatten såväl som i den aktuella forskningen. Enligt henne blir det problematiskt då det hindrar oss från att diskutera och analysera mannens multipla roll inom hedersproblematiken. Att män stämplas som utövare av hedersrelaterat våld försvårar samhällets möjlighet att acceptera män som en potentiell offergrupp (2009, s. 53). Trots att det idag finns viss kunskap om mäns utsatthet anser de flesta att det inte kan jämföras med kvinnors situation (ibid). Orsaken till att män inte anses vara drabbade i samma utsträckning beror på att män generellt har en högre status inom hederskulturer och därmed har större frihet inom familjen (ibid ss. 52–52). Det leder till att övertramp av hedersnormer lättare ursäktas av kollektivet när de begås av män (ibid). Enligt henne (ibid) utsätts män för hedersrelaterat våld på grund av sin sexuella läggning, utomäktenskapliga relationer, men också påtryckningar från familjen att begå brott för att upprätthålla familjens heder. Ett exempel på den här typen av förtryck är en manlig familjemedlem som tvingas att utöva våld och kontroll gentemot en kvinnlig familjemedlem. Vägrar individen att verkställa sanktioner mot familjemedlemmar utesluts man i regel alltid av familjen (ibid).

RFSL rådgivning Skåne har på uppdrag av Länsstyrelsen skrivit rapporten "*Hedersrelaterat våld mot ungdomar på grund av sexuell läggning*" (2004). Syftet med rapporten var att uppmärksamma och kartlägga ungdomar som till följd av sin sexuella läggning riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. Även denna rapport lyfter att det inte finns någon direkt koppling till specifik kultur eller religion. Trots att hedersrelaterat våld ofta kopplas till Islam och mellanöstern framgår det i rapporten att man även kan identifiera hedersrelaterat våld inom svenska frikyrkor. Vidare lyfter rapporten att uppmärksammandet av HBTQ-individer inom hederskontexten har bidragit till att synliggöra män som direkt utsatta (ibid. s. 9). Studien baserades delvis på en enkätundersökning med skolor gällande deras vetskap om ungdomar som utsätts på grund av sin sexuella läggning. Något som diskuteras i rapporten är att många ungdomar förskjuts när de enligt lag anses som vuxna (ibid). En intressant faktor var att flera av skolorna ansåg att hedersrelaterat våld inte existerade på deras skolor då de enbart hade manliga studenter. Något som enligt rapporten

visar på den generella okunskap som finns gällande mäns utsatthet. Bilden som förmedlas av yrkesverksamma bidrar även till att cementera bilden som sådan (ibid. s. 37). Efter enkätstudien utfördes även en intervjustudie med de ungdomar som de kommit i kontakt med genom enkätstudien (ibid). Flera av respondenterna vittnade om att en avvikande läggning från den heteronormativa var något som skulle döljas från omvärlden. Flera av respondenterna hade således "valet" att förneka sin sexuella läggning och gifta sig med någon av det motsatta könet och på nytt accepteras som en del av familjen (ibid. ss. 60–69). Därmed kunde rapporten konstatera att förnekelse var ett möjligt alternativ inom flera familjer, så länge personer utanför den direkta kärnfamiljen saknade vetskap om det.

I rapporten "*hedersrelaterat våld och förtryck*" (2015) skriven av Yourstone, Eriksson och Westerberg för kriminalvården framkommer att HBTQ-individer utsätts för synnerligen hård kontroll och våldsutövning (ibid. s. 22). Något som förorsakas av att avvikelser från heterosexualitet fortfarande anses som en sjukdom av många. Rapporten hänvisar till en studie gjord av ungdomsstyrelsen (2010) som menar att dubbelt så många HBTQ-individer utsätts för fysiskt våld av sina familjer jämfört med heterosexuella personer som lever med hedersrelaterat våld (ibid). Avslutningsvis diskuteras funktionsnedsättning som en orsak till hedersrelaterat våld. Enligt författarna blir våldet extra kännbart för personer som har en intellektuell funktionsnedsättning då de har svårt att identifiera hotet och söka hjälp (ibid. ss. 22–23).

3.4 Insatser

I socialtjänstlagen återfinns idag lagstadgade skyldigheter avseende att erbjuda hjälp och stöd till våldsutsatta personer, mer specifikt nämner lagen just våldsutsatta kvinnor.

11 § Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.

Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

SoL (2012:776).

I Håkansson's studie "Frihet och familj" (2007) om socialtjänstens insatser till personer som utsatts för hedersrelaterat våld framgår det att det finns flera former av skyddade boenden (ibid. s. 13). Bland annat finns kollektiva boenden, stödlägenheter och egna lägenheter. Något som diskuteras i rapporten är behovet av specialiserad kompetens inom hedersrelaterat våld på boenden. Avsaknad av specialisering ansågs drabba klienterna negativt då de saknar förståelse för våldets komplexitet (ibid. s. 27). Flera av de intervjuade hade initialt placerats på en kvinnojour utan spetskompetens något som flera av de intervjuade upplevde som problematiskt (ibid).

Socialstyrelsen handbok "Våld" (2016) om socialtjänsten och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer hävdar att de insatser som erbjuds till våldsutsatta personer kräver individuell behovsanpassning. Något som ofta innebär ett samarbete över kommungränser, detta blir ofta aktuellt i frågan om skyddade boenden (ibid. s. 99). Enligt handboken anses det viktigt med information, råd och bearbetande stödsamtal för klienterna. Vidare betonas behovet av stöd i boendesituationen, dels i hemkommunen men även i de fall som personen är i behov av att flytta till följd av sin våldsutsatthet. Författarna diskuterar även behovet av praktiskt stöd, hjälp med att upprätta kontakt med ideella aktörer och olika myndigheter (ibid).

Kullberg et al. (2015) har i sin studie "*Förståelse, bedömning och hjälpinsatser*" undersökt insatser som socialtjänsten erbjuder våldsutsatta män. Vidare undersöker studien inställningar hos socialsekreterare avseende våldsutsatta män. Kullberg et al. (2015, s.10) skriver att fördomar och förutfattade meningar tenderar att påverka socialsekreterares bemötande av klienter och i sin tur de hjälpinsatser som erbjuds. Studien visade att socialsekreterare generellt inte identifierar män som våldsoffer något som blir problematiskt när de faktiskt möter dessa klienter. Därefter visar studien att män tenderar att behandlas som delvis ansvariga för sin egna utsatthet. Detta föranleddes enligt studien delvis av att det fanns en större korrelation mellan fall där manliga brottsoffer delvis också agerat som förövare (ibid. ss. 27–28). Enligt Kullberg et al. (ibid) visade även studien att socialtjänstens uppfattning påverkar vilka insatser som män erbjuds såväl som den tid de tilldelas. Kvinnor fick enligt studien både fler och längre samtal trots att det var fler män som sökte kontakt med stödcentrum (ibid. s.24). Enligt författarna ansåg socialsekreterare att män och kvinnor har olika sätt att bearbeta trauman. Bland annat menade socialsekreterarna att kvinnor var mer benägna att tala om sina känslor. Enligt studien uppfattar socialarbetare män som mer rationella och därav har behov av kognitivt stöd, jämfört med kvinnor som behöver känslomässigt stöd (ibid. s.30). Fler av socialsekreterarna menade därför att de använde andra metoder för att förmå män att tala om sina känslor (ibid).

4. Teoretisk utgångspunkt

I det här avsnittet kommer vi att presentera de teoretiska perspektiv och begrepp som kommer att behandlas i studiens resultat och analysavsnitt. Inledningsvis presenteras Ferdinand Tönnies teori om Gemeinschaft och Gesellschaft vidareutvecklad av Johan Asplund (1991,1992). Teorin kommer således att presenteras ur Asplunds perspektiv och refereras därav till honom och inte till Tönnies. Därefter presenteras Nils Christies (2001) teori om idealiserade offer. Avslutningsvis presenteras R.W Connells (2015) teori om hegemonisk maskulinitet.

Vanliga förklaringar till uppkomsten av hedersrelaterat våld hänvisar till två grundläggande sociologiska begrepp. Detta kan bland annat illustreras av Asplunds teori (1991, 1992) om Gemeinschaft och Gesellschaft. Denna teori förklarar skillnaderna mellan två olika samhällsstrukturer. I denna teori representerar Gemeinschaft en kollektivistisk samhällsstruktur och Gesellschaft en individualistisk. Vi använder därav dessa begrepp för att se hur begreppen spelar i socionomers uppfattningar kring uppkomsten av hedersrelaterat våld. Vidare har vi valt Christies (2001) teori om det ideala offret med förhoppning om att tydliggöra samhällets konstruktion av legitima brottsoffer och dess eventuella förklaring till socialtjänstens arbete med hedersvåldsutsatta män. Vår ambition är att med hjälp av Christies teori besvara vår frågeställning om socialtjänstens arbete med hedersvåldsutsatta män. Teorin om hegemonisk maskulinitet (R.W. Connell 2015) använder vi för att se vilken roll föreställningen om maskulin dominans spelar i socionomernas uppfattningar om såväl bakgrunden till hedersrelaterat våld samt de konsekvenser som våldet får för hedersvåldsutsatta män enligt våra respondenter.

4.1 Gemeinschaft och Gesellschaft

Ferdinand Tönnies myntade i slutet av 1800-talet begreppen Gemeinschaft och Gesellschaft (Asplund 1991). Gemeinschaft står enligt teorin för gemenskap och representerar det kollektiva samhället, samtidigt som Gesellschaft representerar det individbaserade samhället. Asplund (1991) kom senare att vidareutveckla teorin kring begreppen. Han beskriver Gemeinschaft och Gesellschaft som två separata samhällsstrukturer där människor lever och verkar i motsats till varandra. Gemeinschaft representerar därmed det äldre bondesamhället och Gesellschaft det nya urbana. I Gemeinschaft skapas en gemenskap kring de existentiella frågor som delas av gruppens medlemmar och som därav ligger till grund för att kollektivet upprättas (ibid). Gesellschaft däremot karakteriseras av att individerna lever åtskilda och enbart enas kring kapitalet och rationaliteten. Enligt Asplund (ibid) kan Gesellschaft och Gemeinschaft både representera skillnaden mellan det urbana samhället och landsbygden men även stora förändringar i livet, exempelvis övergången från ett liv i tvåsamhet till ett ensamstående liv. Begreppen kan således ses som en metafor för en förändring i livet likväl som en förklaring av olika samhällsstrukturer. Asplund (1991 s. 43) hävdar att Gemeinschaft och Gesellschaft är ett motsatspar som agerar som dikotomier - de både utesluter och förutsätter varandra. Gemeinschaft och Gesellschaft behöver därmed enligt honom inte nödvändigtvis beskriva ett dåtida och nutida samhälle, båda samhällstyperna kan istället finnas och verka simultant i samhället.

Som tidigare nämnt står Gemeinschaft för gemenskap, han liknar inträdet i ett Gemeinschaft med ett äktenskap, något som man binder sig till för resten av livet. Här upprättas en allians med en gemenskap och ett kollektiv (ibid s. 63). Gemeinschaft kan därmed liknas vid en familjekonstellation där de biologiska släktbanden är irrelevanta. I Gesellschaft är individen istället oberoende av varandra och lever i anonymitet. Asplund (1991, s. 73) menar att Gemeinschaft bygger på ett kollektivt tänk med fokus på kollektivets behov snarare än de individuella behoven. Som följd av detta finns det starka normer kring individens agerande och en etablerad uppfattning om ansvar gentemot gruppen. Detta innebär även att Gemeinschaft kännetecknas av en avsaknad av extern kontroll, då ansvarskänslan och de gemensamma normerna styr individens handlingar (1991). I Gesellschaft handlar individen utifrån sig själv och det vore därmed otänkbart att ifrågasätta individens agerande. Detta kan ses i motsats till Gemeinschaft där interaktionen är en nödvändig del för skapandet och upprätthållandet av kollektivet (ibid ss. 74 - 75).

Då Gesellschaft står för rationalitet menar Asplund (1991) att människan i Gesellschaft är den första människan som kan tänka fritt, frigjord från kollektivets inskränkthet och krav (s. 76). Individen existerar därmed oberoende av kollektivet. Som tidigare nämnt menar Asplund (1991, s. 73) att Gemeinschaft och Gesellschaft även kan representera en metaforisk förändring av ett sinnestillstånd eller en händelse i livet. En önskan om förändring och självförverkligande kan ligga till grund för ett uppbrott från sitt tidigare liv. Asplund skriver följaktligen att en överträdelse från Gemeinschaft till Gesellschaft alltid innebär en förlust av sin forna identitet. Vid en inträdelse i Gemeinschaft är man "ingen" detta kräver att individen på nytt måste skapa en identitet efter den rådande strukturens normer (1992, ss. 115–116).

4.2 Det idealiska offret

Nils Christie (2001, s. 47) utvecklade teorin om det "idealiska offret", enligt teorin finns det personer i samhället som lättare får legitimitet som brottsoffer. Detta genom att en rad egenskaper och förutsättningar uppfylls. Detta innebär även att personer som inte lever upp till kraven har svårare att accepteras som brottsoffer (2001, s. 47). Enligt honom finns det fem förutsättningar som formar det idealiska offret (2001, s. 48).

- Offret är svagt, sjukt, gammal eller mycket ung.
- Offret ägnar sig åt ett respektabelt projekt (ta hand om sina barn).
- Offret kan inte ifrågasättas för platsen den är på (på stan under dagtid).
- Gärningsmannen är stor och ond.
- Gärningsmannen är en främling.

Vad som framgår av Christies teori är att desto fler av ovanstående punkter som stämmer in på individen, omständigheterna och gärningsmannen desto mer sannolikt är det att allmänheten kommer att acceptera individen som ett legitimt brottsoffer (ibid). Följaktligen hävdade Christie (ibid. s. 54) att konstruktionen av det idealiserade offret är relationellt där både offer och gärningsmän måste uppfylla arketyper av sin roll. Om gärningsmannen stämmer överens på de egenskaper som vi förväntar oss av en gärningsman är sannolikheten större att offret uppnår högre legitimitet, samma sak gäller i det omvända.

Idealistiska gärningsmän såväl som offer är dock ovanliga enligt Christie (ibid. s. 55) och stämmer sällan in på vår verklighet. Han menar att massmedia spelar en viktig roll i konstruktionen av den önskvärda gärningsmannen respektive offret. Relationen mellan brottsoffer och gärningsmän kan enligt denna utsaga förstås som dikotomier där dess existens förutsätter den andres (ibid). Han hävdar att när gränsen mellan offer och gärningsman blir otydlig försvåras offrets möjlighet att bli erkänd, det är något som är vanligt förekommande då våldsbrott sällan är idealiska (ibid). En orsak till detta är att gärningsmän tenderar att avskrivs från en mänsklig identitet (ibid). Det beror på att samhället har ett behov av att avhumanisera en gärningsman för att eliminera likheter med oss själva. Vi eftersträvar nämligen en syndabock som vi kan kontrastera oss mot. Det är något som blir problematiskt då den idealiska gärningsmannen faktiskt inte existerar. I samhället innebär detta att de

personer och handlingar som inte är ekvivalenta med de som vi förväntar oss avskrivs. Därför anser han att många omoraliska handlingar förblir obemärkta (ibid. ss. 54-55).

Christie (2001) skriver att offerrollen kan diskuteras på både personlighets - och samhällsnivå. Han hävdar att offerrollen är ett subjektivt fenomen och delvis kan ses som ett personlighetsdrag - har vissa en tendens att identifiera sig som offer? Christie poängterar att personer som uppfyller kraven för ett idealiskt offer i själva verket sällan blir brottsoffer. Då sådana personer sällan rör sig i de områden eller befinner sig i sådana situationer som majoriteten av våldsbrott begås. Christie (ibid. s.48) lyfter ett exempel på ett offer som trots att hen utsätts för våld inte uppnår samma legitima offerstatus. Nämligen en ung man som blir misshandlad och bestulen på en bar. Orsaken till att den unge mannen inte uppnår samma offerstatus som exempelvis en gammal dam som blir rånad på vägen hem är (ibid):

- Han är stark
- Ägnar sig inte åt något respektabelt projekt.
- Han kan och borde ha skyddat sig genom att inte vara där.
- Han är lika stor som gärningsmannen
- Och han står gärningsmannen nära.

Trots att män är överrepresenterade i de flesta brottskategorierna erhåller män i regel låg brottsofferstatus (ibid. s. 48). Bland annat grundas detta i vilken typ av brott som män utsätts för och brottsplatsen, men också att distinktionen mellan offret och gärningsmannens egenskaper inte är tillräckligt stora. Exempelvis kan man se att män ofta tillskrivs egenskaper som "stor" och "stark" vilket sammanfaller med de egenskaper som används för att beskriva gärningsmän (ibid). Vidare hävdar Christie (ibid) att även om det är nödvändigt att kategorierna som exemplifierar det idealiska offret är uppfyllda, är det inte nödvändigtvis tillräckliga. Christie (ibid. ss. 49–51) uppger att detta kan exemplifieras av familjevåldet. Trots att familjevåld är vanligt anses det inte utgöra idealiska brottsoffer, orsaken är att det inte lever upp till offrets idealtyp (ibid). Exempelvis är gärningsmannen inte främmande för offret och brottsplatsen utspelar sig i hemmet. Det finns också en idé om en suveränitetsprincip inom hemmet, där det är upp till familjemedlemmarna att etablera sina egna regler. Samhället enas kring förståelsen att utomstående saknar insikt i det som utspelar sig innanför hemmets stängda dörrar (ibid).

Avslutningsvis menar Christie (ibid. s. 51) att vissa personer inte vill identifiera sig som brottsoffer. När man accepterar en roll som offer accepterar man också en underordnad. Det finns nämligen en skör balans mellan att som offer vara "stark" nog för att göra sin röst hörd men att samtidigt anses svag nog för att appellera till samhällets empatiska förmåga. När offret blir för starkt förlorar det automatiskt offerstatus.

4.3 Hegemonisk maskulinitet

R.W Connell (2015 s. 115) grundade teorin om hegemonisk maskulinitet. Begreppet hegemoni förklarar hur en grupp skapar och upprätthåller en överordnad position i samhället genom att den dominerade gruppen uppfattar deras underordnad som naturlig. Med den förförståelsen förklarar hegemonisk maskulinitet hur män upprätthåller en överordnad position gentemot kvinnor (ibid). Connell (2015, s. 115) menar att det manliga idealet är kontextuellt och därmed förändras historiskt och kulturellt. Hegemonisk maskulinitet syftar till den form av maskulinitetsideal som för tillfället är rådande och i sin tur säkerhetsställer de patriarkala strukturernas överlevnad. Vidare menar teorin att det finns flera grupper av maskuliniteter med olika positioner i den hegemoniska hierarkin. Enligt hen skapas hegemonisk maskulinitet när det finns en stark korrelation mellan kulturella ideal och institutionell makt (ibid). Connells (ibid) teori hävdar således att maskulinitetsidealet är i ständig förändring och det finns därmed ingen given definition på vad idealet syftar till.

Connell (2015, s. 116) menar att homosexuella män utgör det lägsta steget inom hierarkin. Detta då homosexuella män ofta tillskrivs feminina attribut. Enligt hen är det dock viktigt att poängtera att samtliga egenskaper som kopplas till femininitet är ekvivalent med låg maskulin status. Detta förklaras av att män ständigt måste legitimera sin överordnade position i samhället. När skillnaderna mellan könen blir diffusa kan den hierarkiska ordningen inte längre motiveras. Den hegemoniska ordningen är således beroende av att de dominerade grupperna accepterar dess underordnad. Connell hävdar därmed att det är genom uteslutning och våld av marginaliserade maskuliniteter som den hegemoniska maskuliniteten kan bevara sin dominanta roll i samhället.

Enligt Connell finns en allmän bild av en "sann maskulinitet". Den sanna maskuliniteten tycks enligt Connell (ibid. s. 83) alltid härstamma från mannens kropp, det vill säga de

manliga egenskaperna som representeras i den fysiska skepnaden, såsom styrka och makt. Enligt Connell (ibid) driver den manliga kroppen handlandet - män är aggressivare än kvinnor, eller begränsar handlingar - män kan inte ta hand om barn. Det är därför av vikt att förstå den manliga kroppens relation till maskulinitet. Det är genom våra kroppar som vi får förståelse för vad som är manligt och kvinnligt något som i sin tur skapar genus. För manlighet är fysisk styrka och sport synonymt med maskulinitet och den syn vi har på mannen. Enligt Connell (ibid. s. 94) kan sporten illustrera den manliga kroppens betydelse för "sann maskulinitet". Inom sporten strider kroppar mot varandra och den mest överlägsna kroppen vinner till sist striden. Idrotten är organiserad efter tydliga sociala relationer och symboliserar en hierarkisk ordning mellan män. Den som är störst och starkast erkänns därmed bevis på sin manlighet. Det visar också en dominans över kvinnor, idrotten fungerar som en symbol för mannens överlägsenhet och rätt att härska (ibid. ss. 94–95). Enligt Connell konstrueras genus genom våra kroppar och reproduceras därefter av kroppens fysiska aktivitet. Genom att dessa aktiviteter reproduceras och fortlöper upprätthålls manlig dominans och maskulinitetsidealet. Avslutningsvis hävdar teorin att eftersom maskulinitet konstrueras av kroppsliga handlingar, blir manligheten sårbar när handlingar inte lever upp till omgivningens förväntningar, exempelvis när en man brister i en fysisk aktivitet (ibid. s. 109). Det är i dessa sammanhang, när män inte lever upp till de förväntade maskulinitets idealet som män blir sårbara och riskerar att förskjutas (ibid). De teoretiska ingångarna som har presenterats i det aktuella avsnittet kommer att användas som verktyg i analysen av vår empiri.

5. Metod och material

Nedan följer en beskrivning och motivering av metodval och utförande av studien. Inledningsvis presenteras det metodologiska övervägandena där vi beskriver val av forskningsansats och forskningsmetod. Därefter följer en beskrivning av datainsamlingsmetod, urvalsprocessen, datainsamling och en diskussion om studiens tillförlitlighet. Därtill diskuteras de forskningsetiska principer som studien tagit hänsyn till vid sitt genomförande. Avslutningsvis beskrivs forskarnas förförståelse och deras eventuella inverkan på studien. Därefter presenteras forskarnas arbetsfördelning under arbetsprocessen.

5.1 Forskningsansats och forskningsmetod

Den här studien har genomförts med en kvalitativ metod, specifikt har studien baserats på en semistrukturerad intervjustudie med en socialkonstruktivistisk ansats. Den kvalitativa metoden syftar till att utforska betydelsen av ord och upplevelser snarare än att samla kvantifierbara data, metoden utgår därmed från antagandet att det inte finns någon objektiv sanning (Bryman 2011, s. 340). Studiens fokus har legat på att belysa respondenternas uppfattningar om orsaker och konsekvenser av hedersrelaterat våld och skapa förståelse för deras subjektiva bild av socialtjänstens arbetssätt. Därav har vi valt att använda oss av en kvalitativ forskningsmetod (Bryman 2011, s. 340). Med en kvalitativ metod kan vi utveckla en djupgående förståelse för respondenternas uppfattningar, något som är av stor vikt för att uppnå studiens syfte. Enligt Aspers (2013, s. 33) är det viktigt att till viss del lämna sin forskarroll i en kvalitativ studie, för att istället anta en deltagande roll. Han menar således att förståelse uppstår i interaktion med forskningsobjektet (ibid). Det är därmed nödvändigt att vi som forskare aktivt deltar i intervjuerna för att nå respondenternas uppfattningar och generera en förståelse för dessa.

Den socialkonstruktivistiska ansatsen baseras på antagandet att sociala företeelser uppkommer i sociala samspel, följaktligen menar ansatsen att företeelser inte är statiska och således förändras i tid och rum (Bryman 2011, s. 37). Enligt Aspers (2013, s. 31) innebär en socialkonstruktivistisk ansats att aktören konstruerar den verklighet som man valt att studera. Metodvalet och ansatsen blir lämpligt för vår studie då vi ämnar undersöka de uppfattningar

som finns hos socionomer. Vi är således intresserade av deras subjektiva verklighet och resultatet kan därav inte anses som en absolut sanning utan som deras tolkning av verkligheten baserad på personliga erfarenheter och antaganden.

5.1.1 Datainsamlingsmetod

Vi har valt att använda oss av semistrukturerade intervjuer (se Bilaga 2.) för att samla in vår empiri. En semistrukturerad intervjustudie kännetecknas av att den baseras på förvalda teman som intervjupersonen tillåts att resonera kring (Bryman 2011, s.415). En viktig faktor inom en kvalitativ studie är att man söker respondenternas egna upplevelser, därav vill man undvika att intervjuaren och frågorna leder svaren. På så vis har respondenten större frihet att utforma sina egna frågor och svar och lyfta det som för respondenten anses som viktigt. En av intervjuens förtjänster är att man under en kort tid kan ackumulera information om respondenternas syn på ett samhällsfenomen (Ahrne och Svensson 2011, s. 56). Metodvalet i form av semistrukturerade intervjuer bär även förtjänster i form av att metoden är flexibel och ger möjlighet att ställa följdfrågor och fördjupa sig i ämnen som yttrar sig under intervjun. Metodvalet motiveras av att en semistrukturerad intervju är flexibel samtidigt som den ger en viss form av struktur (Bryman 2011 s. 415). Därmed kunde vi lättare säkerhetsställa att intervjuerna fokuserade på studiens syfte.

En negativ aspekt av kvalitativa intervjuer är att det ger ett begränsat perspektiv av ett fenomen då det är ett begränsat urval som förmedlar sitt perspektiv. En ytterligare kritik mot tillförlitligheten i en intervjustudie är risken för intervjuareffekt där intervjuaren riskerar att påverka respondenternas svar genom sina egna åsikter (Bryman 2011, s. 223). Med vetskap om de nackdelar som en kvalitativ intervjustudie kan medföra, har vi förhoppningen om att kunna undvika påföljden av de i vår studie. Vi anser följaktligen att vårt metodval är nödvändigt för att vi ska få en nyanserad bild av respondenternas personliga uppfattningar, något som vore oförenligt med ett annat metodval.

5.2 Urval

Studiens empiriska material baseras på sju semistrukturerade intervjuer med socionomer som är verksamma inom området "relationsvåld". Respondenterna valdes med hjälp av ett målinriktat urval. Det målinriktade urvalet är lämpligt för att säkerhetsställa att det finns en koppling mellan respondenterna och de forskningsfrågor som vår studie baseras på (Bryman 2011, s. 434). Urvalet gjordes således utifrån att respondenterna är relevanta för vår studie. Urvalet gjordes genom att vi kontaktade samtliga stadsdelsförvaltningar inom Stockholms kommun, vi kontaktade även andra verksamheter som erbjöd insatser på uppdrag av Stockholms stad. Urvalskriterierna baserades på att respondenterna skulle vara verksamma vid en enhet för relationsvåld eller arbeta på en verksamhet som riktar sig till personer som utsätts för hedersrelaterat våld. Respondenterna skulle även inneha yrkestiteln socialarbetare eller socialsekreterare.

5.3 Datainsamling och tillvägagångssätt

Intervjuerna utfördes under en tre veckors period i november och december månad 2017. En halvstrukturerad intervjuguide (se bilaga 2.) förbereddes i anslutning med den första intervjun. Innan studien påbörjades utfördes en pilotintervju för att kontrollera intervjuguidens funktionalitet (Bryman 2011, s.422). Intervjuerna varade ca 30–45 minuter vardera och spelades in för att därefter kunna transkriberas. Innan intervjuerna utfördes tilldelades respondenterna ett informationsbrev med information om studiens syfte, tillvägagångssätt och deras personliga rättigheter (se Bilaga 1). Samtliga intervjuer genomfördes vid ett personligt möte och vi deltog båda vid samtliga intervjuer. Vi hade förhoppningar om att detta skulle minimera missuppfattningar samt möjliggöra att icke-verbal information så som kroppsspråk lättare kunde memoreras. Eftersom intervjuerna var semistrukturerade och därav inte följde en specifik ordning gjorde vi inga närmare uppdelningar oss sinsemellan. Intervjuerna genomfördes på respondenternas arbetsplats, detta motiverades främst av att våra respondenter var tidspressade och därmed inte hade möjlighet att ta sig till en annan plats. Något som kan ha resulterat i både negativa och positiva konsekvenser för intervjuerna. Dels kan våra respondenter känt sig bekväma och därmed i högre utsträckning delat med sig av intressant information. Respondenterna kan dock ha blivit påmind om att de delade känslig

och eventuellt kritisk information om deras arbetsplatser, något som kan ha kommit att påverka deras svar.

Intervjuguidens teman var kopplade till studiens frågeställningar och syfte (se bilaga 2). Utöver detta gavs respondenterna utrymme för att lyfta andra teman och frågor som respondenterna ansåg relevanta. Olika teman och frågeställningar kom därav att ta olika stor plats beroende på intervjun och respondenten. De teman som användes som riktlinje var "hedersvåld", "orsaker", "konsekvenser" och "insatser". Det första temat "hedersvåld" syftade till att se respondentens förståelse till hedersvåld och enas kring en begreppshantering. Resterande teman syftade till att belysa de tre olika frågeställningarna och studiens syfte. Studiens mål var dock att öppna upp för diskussion och därav användes ovanstående teman endast som ramverk för intervjun, vidare tilläts intervjupersonerna att tolka och diskutera ämnet utifrån deras egna uppfattning och erfarenheter. Inom var tema identifierades olika begrepp, begreppen ansågs som återkommande i intervjuerna och påvisade gemensamma mönster. Vi kunde således även se de respondenter som hade avvikande åsikter.

5.3.1 Bearbetning och analys av intervjuerna

Intervjuerna transkriberades och kodades löpande med att intervjuerna utfördes, då transkribering är en tidskrävande process (Bryman 2011, s. 429). Vi kunde därmed uppmärksamma teman som uppkom under intervjuernas gång (Bryman 2011, s. 430). En viktig aspekt avseende kodning är att det finns en risk att man fokuserar för mycket på att hitta teman i sitt material och därmed förlorar kontexten (Bryman 2011, s. 526). Med kännedom om detta ägnades tid till att studera intervjuerna i sin helhet. Som tidigare nämnt kodades intervjuerna delvis efter förvalda teman, men även efter andra nyckelbegrepp som yttrade sig under intervjuerna. Intervjuerna kom även att bearbetas vid flera tidpunkter, allt eftersom att fler intervjuer analyserades och nya fenomen uppdagades. I avslutningsfasen strukturerades teman och begrepp för att ge en överblick över intressanta mönster, likheter och skillnader. Mer specifikt färgkodades teman, där var tema användes som ett paraplybegrepp för aktuella begrepp och fenomen. Inom temat "orsak" kunde vi således se återkommande begrepp som HBTQ, fel val av partner, dubbel roll och funktionsnedsättning. Därefter strukturerades citat och åsikter från var respondent i kolumner som refererade till dessa begrepp. Vi kunde via den här metoden även identifiera begrepp som var avvikande från majoritetens, exempelvis lyfts begreppet "hemlig pojkvän" enbart av en respondent.

5.4 Studiens tillförlitlighet

Reliabilitet och validitet är två centrala begrepp inom samhällsvetenskaplig forskning och används för att identifiera den kvalitet och tillförlitlighet som studien uppnår (Bryman 2011 ss. 47–49). Begreppen används generellt inom kvantitativa studier då det undersöker möjligheten att frammana samma resultat under andra förutsättningar. Då vår studie intresserar sig för respondenternas subjektiva uppfattningar, är det föga troligt att studien skulle åstadkomma ett likstämmt resultat vid ett senare tillfälle. Vi har därmed valt att använda oss av Guba och Lincolns (1994) alternativa begrepp “tillförlitlighet” och “äkthet” för att validera vårt forskningsresultat (Bryman 2011, s. 357).

Genom att låta andra granska ens studie kan man enligt Guba och Lincoln (ibid) öka studiens tillförlitlighet. Vi har därmed låtit vår handledare Mats Hilte och andra studenter granska vår studie under arbetets gång för att säkerställa att våra personliga värderingar inte påverkar studiens resultat. Studiens tillförlitlighet kan även öka genom respondentvalidering, vilket innebär att respondenterna får ta del av studiens resultat för att säkerhetsställa att informationen uppfattats korrekt. Vid studier som hanterar känsliga frågor finns det emellertid en risk att respondenten i efterhand vill ändra eller förtydliga sina svar för social önskvärdhet. Därmed kan respondentvalideringen i sig bli missvisande. Respondenterna erbjöds i efterhand att ta del av transkriberingen av intervjuerna. De respondenter som valde att granska sina svar hade emellertid inget att tillägga. Vi drar därmed slutsatsen att respondentvalideringen var positiv och ökade studiens tillförlitlighet.

För att säkerställa äktheten i vår studie har vi använt oss av Guba och Lincolns (ibid) kriterium om att återge en rättvis bild. Kriteriet innebär att studien återger en korrekt bild av respondenternas svar. Vi valde att främst utgå från detta kriterium då vår studies syfte är att återge socialsekreterares uppfattning om män som utsätts för hedersrelaterat våld. Detta har uppnåtts genom att vi har transkriberat ordagrant för att säkerhetsställa att informationen uppfattas korrekt (ibid). Därefter har vi under analysens gång återgivet respondenternas utsagor så korrekt som möjligt och därmed inte manipulerat svaren för att uppnå ett önskat resultat. Vi har även valt att lyfta avvikande svar från våra respondenter för att ge en så rättvis bild som möjligt.

Studiens tillförlitlighet kan emellertid ifrågasättas på flera punkter. Vi kan exempelvis inte vara säkra på att våra intervjupersoner svarade sanningsenligt på frågorna. Vår studie kan exempelvis uppfattas som ett angrepp mot deras yrkesidentitet eller en kritik mot deras arbetssätt. Vidare har vi enbart intervjuat en begränsad grupp socionomer och vi kan därmed inte vara säkra på att utfallet skulle bli identiskt om studien reproducerades med en annan urvalsgrupp. Då samhället är under ständig förändring kan resultatet av en kvalitativ studie aldrig ses som absolut, tillförlitligheten i en sådan studie kan därmed alltid kritiseras (Ahrne & Svensson 2011, s. 10). Utifrån vår studie kan det anses troligt att den nuvarande situationen för män som lever med hedersrelaterat våld kan komma att förändras inom en snar framtid.

5.5 Etiska övervägande

Vetenskapsrådet (2002) menar att de forskningsetiska principerna syftar till att upprätta försvarbar forskning. Enligt dem har samhället en skyldighet att bedriva forskning samtidigt som individens rättigheter måste bevaras. Det benämns som individ- och forskningskravet, och anses som två ställningstaganden som bör ses i relation till varandra. Vi har i vår studie valt att använda oss av vetenskapsrådets etiska principer för att säkerhetsställa att individskyddskravet uppfylls. Den första principen som diskuteras av Vetenskapsrådet (2002, s. 7) är informationskravet, innan intervjuerna genomfördes delgavs respondenterna ett informationsbrev där vi återgav studiens syfte och vad undersökningen ämnar bidra med. Vi informerade även om våra förväntningar på respondenterna och att intervjuerna skulle komma att spelas in (ibid).

Därefter tilldelades respondenterna information om samtyckeskravet, nämligen sin rätt att styra över sin egen medverkan och möjlighet att avbryta sitt deltagande om så önskas (ibid. s. 9–10). Då respondenterna har delgett känslig information om deras arbetsplatser och sin egna arbetsinsats har vi lagt stor vikt vid konfidentialitetskravet. Den information som vi har tagit del av har därmed hanterats med största försiktighet. Respondenterna, arbetsplatserna och de specifika stadsdelsförvaltningarna har därmed anonymiserats i studien (ibid. s. 13).

Avslutningsvis utgick vi från nyttjandekravet. Nyttjandekravet innebär att empirin som samlats in under studien enbart används i forskningssyfte samt att de inspelningar och anteckningar som har förts under intervjuerna har raderats vid studiens slutförande (ibid. s.

14). I vår studie valde vi att intervjua professionella personer istället för personer som själva blivit utsatta för hedersrelaterat våld. Vi motivera detta utifrån att det ur ett etiskt perspektiv kan anses problematiskt att intervjua personer som själva blivit utsatta. Detta är förenligt med individskyddskravet som menar att respondenterna inte ska förorsakas psykisk smärta, något som vi ansåg var svårt att säkerhetsställa med en sådan studie (ibid. s. 5).

5.6 Arbetsfördelning

Under arbetets gång har vi båda varit aktiva i samtliga delar av uppsatsen. Johanna har dock haft det övergripande ansvaret för teorin och Sara har haft det övergripande ansvaret för avsnittet tidigare forskning. Båda deltog under samtliga intervjuer och vi transkriberade därefter hälften av intervjuerna var. De resterande avsnitten har skrivits gemensamt. Trots att vissa avsnitt har delats upp under arbetets gång har båda författarna varit delaktiga i samtliga delar, då vi under skrivandets gång diskuterat och korrekturläst tillsammans. Därmed bör uppsatsen ses som ett gemensamt verk.

6. Resultat och analys

I följande avsnitt presenteras de resultat som framkommit av studiens intervjuer. Avsnittet har delats in i tre delar efter våra huvudteman. Inledningsvis presenteras de uppfattningar som våra intervjuade gav uttryck för avseende orsaker till hedersrelaterat våld och en analys av hur detta kan förstås. Därefter följer ett avsnitt om de konsekvenser som de intervjuade ansåg att våldet får för hedersvåldsutsatta män. Avslutningsvis presenteras ett avsnitt om socialtjänstens insatser och en analys om eventuella förklaringar till uppfattningarna som våra respondenter gav uttryck för och vilka konsekvenser vi anser att detta kan få för socialtjänstens arbete. Simultant förs en analys med koppling till våra valda teorier, samt en diskussion utifrån tidigare forskning.

Alexandra: Arbetar som socialsekreterare på socialtjänsten

Ola: Arbetar som socialsekreterare på socialtjänsten

Sofia: Arbetar som socialsekreterare på socialtjänsten

Jasmin: Arbetar som socialsekreterare på socialtjänsten

Aycha: Arbetar som socialsekreterare på socialtjänsten

Ania: Arbetar som socialsekreterare på en verksamhet med öppenvårdsinsatser för hedersrelaterat våld på uppdrag av Stockholms stad.

Hanna: Arbetar som socionom på en verksamhet som riktar sig till personer som utsatts eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld på uppdrag av Stockholms stad.

Utifrån vår empiri är följande teman centrala för vår analys:

Orsaker: Strukturella förklaringsmodeller, individuella orsaker

Konsekvenser: Konsekvenser av våld och kontroll, identitetsförlust

Insatser: Socialtjänstens insatser, synen på våldsutsatta män

6.1 Orsaker

6.1.1 Strukturella förklaringsmodeller

Ofta förklaras uppkomsten av hedersrelaterat våld utifrån teorin om kollektivistiska samhällen. Detta har en framträdande roll inom forskningen. Bland annat skriver Yourstone, Eriksson och Westerberg (2015) att det är nödvändigt att förstå skillnader mellan individualistiska och kollektivistiska samhällen för att förstå hur en hederskontext skapas. Denna uppfattning visade sig vara framträdande bland våra intervjuade. De beskrev hedersrelaterat våld som något som uppkom till följd av ett starkt kollektiv och klantänk.

Hedersrelaterat våld, asså någonstans har det ju med det patriarkala samhället. Med kollektivet att göra, blir så mycket större utifrån kollektivet. Det kan pågå ända nedifrån någon annan stans i världen. Där det finns delar utav familjen. För oss i Sverige är det den lilla kärnfamiljen. För andra handlar det om att det är en hel klan som är familjen. Och att det också är den hela klanen som utövar våldet liksom för att upprätta familjens heder eller klanens heder (Jasmin).

Jasmin beskriver hedersrelaterat våld som ett kollektivt utövat våld som bottnar i idén om en gemensam heder. Det fanns dock skilda meningar bland våra respondenter om de anser att det finns en korrelation mellan kultur och kollektivism. I nedanstående citat framkommer det att Aycha anser att begreppet kultur är problematiskt:

Men att säga kultur, det är ett så stort begrepp. Att säga att det ingår i vår kultur jag tror inte du kan komma från Iran och det finns en iransk kultur. Betyder inte att alla utför hedersrelaterat våld men sen kanske det finns grupper i ett land som utövar våld. Men jag tror inte att det finns i ett lands kultur. Men kanske kultur inom gruppen men det blir så svårt att säga kultur där. Utan jag tror att det startar inom grupper för att något håller en samman. Att vi är lika, vi alla tycker på det här sättet och vi ska inte skada någon annan i gruppen eller vårt anseende (Aycha).

Enligt Aycha är kultur ett omfattande begrepp och det är således viktigt att nyansera begreppet vid dess användning. Enligt henne innebär kultur ett likatänkande som förekommer inom mindre enheter, ett tankesystem som förenar dess medlemmar.

Det är en jättedel, det är ju inte genetiskt så det är klart att det handlar om kulturen att göra [...] Det har ju funnits på många ställen i världen och nu är det väl mer koncentrerat kring mellanöstern och Nordafrika tycker jag (Ola).

Ola påstår emellertid att hedersrelaterat våld och kollektivism kan härledas till specifika länder och delar av världen. Vi kunde därmed se att det fanns två skilda uppfattningar bland våra respondenter. Den ena gruppen menade att kollektivism ses inom mindre enheter som inte nödvändigtvis kan generaliseras till ett specifikt land. De resterande respondenterna hävdade att kultur är kopplat till ett sätt att organisera samhället, något som är mer framträdande i somliga länder. Emellertid kan vi utläsa att det finns en ömsesidig uppfattning om att kollektivism och kollektivistiska tankemönster ligger till grund för hedersvåldets uppkomst. Samtliga respondenter var överens om att kollektivistiska grupper förfogar över en gemensam status, där medlemmarnas agerande har makten att höja eller sänka det kollektiva anseendet.

Är kollektivet superviktigt då är det inte konstigt att man går in och korrigerar när en person sticker utanför, för det behövs för gruppens överlevnad [...] Det kollektiva samhället är i min värld något som skapar att det i huvud taget ens finns något som heder och ett behov om att tänka kring det men sen tänker jag också att precis som över hela världen är kombinationen av ett kollektivt samhälle och patriarkatet inte så snygg blandning [...] (Sofia).

Om kollektivet är nödvändigt för individens överlevnad anser Sofia att det är logiskt att man motverkar sådant som hotar kollektivets existens.

Hela ditt kollektiv det är ju allt, man är beroende av kollektivet till allt, allt! Lite som du sa det här med klassamhället att, vi går inte till myndigheter, vi går inte till polisen, vi gör inte det här utan det är vi som sköter allting. Och det är något som sköter, det är någon som är polisen, någon som är banken, asså såhär på ett helt annat sätt. Alltså vi hjälper varandra i allting. Vi går med varandra till skolan, vi jobbar ihop vi gör så himla mycket ihop och vi är beroende av varandra och sen plötsligt har du ingenting (Aycha).

Sofias förklaring om behovet av att sanktioner normbrytande beteende och Aychas utsaga om att individer i kollektiva grupper "hanterar" problem internt visar tydligt deras föreställning om att hedersrelaterat våld uppstår i kollektivistiska samhällen. Deras uppfattning visar på en förståelse som kan kopplas till Asplunds (1991) teori om Gemeinschaft och Gesellschaft. Begreppen Gemeinschaft och Gesellschaft kan på många sätt likställas med skillnaden mellan ett kollektivistisk- och individualistiskt samhälle. Med hänsyn till de två olika ställningstagandena som våra respondenter gav uttryck för avseende kopplingen till kultur är det således viktigt att diskutera om Gemeinschaft enligt dem hänvisar till en mindre grupp eller ett bredare samhällssystem. Gemeinschaft karakteriseras enligt Asplund (1991) av en avsaknad av sociala institutioner, detta föranleder att individerna i samhället måste vända sig till andra individer för sin sociala trygghet, en föreställning som blir uppenbar i Aychas citat. Det skulle emellertid problematisera förståelsen av kollektivismens närvaro inom individualistiska samhällen som ofta tillhandahåller universella skyddsnet, exempelvis ett land som Sverige. Eventuellt skulle det kunna förklaras av att individer som tidigare verkat inom kollektivistiska samhällen gör inträde i individualistiska samhällen, där tidigare tankemönster fortsätter att verka.

Detta skulle dock innebära en stigmatisering av immigranter och ett avståndstagande från hederskulturens närvaro inom den "svenska" kulturen. Utifrån tidigare forskning (se RFSL rådgivning Skåne, 2004) anses hederskulturer även vara framträdande inom exempelvis svenska frikyrkor. Vi kan därmed anta att Gemeinschaft även existera inom typifierade Gesellschaft samhällen. Asplund (1991) menade dock att Gemeinschafts även karakteriseras av att kollektivet delar etiska värderingar och prioriteringar. Den kollektivistiska grupprocessen skulle således dels kunna förstås av de intervjuade som dels något som uppstår i avsaknad av universella skyddsnet. Men också som något som uppstår till följd av starka kollektiva värderingar, vilket skapar en känsla av samhörighet och sluten allians. Vad Asplund (1991) diskuterade var att kollektivistiska och individualistiska samhällen inte nödvändigtvis måste förstås som olika samhällen, utan att båda strukturerna kan existera parallellt inom ett samhälle.

Flera av våra respondenter uttryckte att hedersrelaterat våld enligt dem uppstår i kollektiva samhällen. Som tidigare nämnt är detta en vanlig föreställning inom det aktuella forskningsfältet. Denna uppfattning kan som vi tidigare lyft i det här avsnittet anses problematisk. Främst då det bidrar till ett "vi och dem" tänk, där vi konstruerar idén om olika

grupper av människor. Föreställningen om att hedersrelaterat våld utgår ifrån kultur leder till att våld i nära relationer kan ses som ett våld baserat på individuella handlingar medan hedersrelaterat våld baseras på strukturer. Detta kan leda till att vi distanserar oss från det hedersrelaterade våldet genom att benämna detta som något som tillhör en specifik "kultur". Därmed kräver det synsättet som våra respondenter ger uttryck för en djupgående diskussion om hur det påverkar socionomers såväl som resten av samhällets föreställningar om hedersrelaterat våld. Vi bör därmed diskutera vad den aktuella föreställningen får för betydelse för hur insatser utformas för hedersvåldsutsatta. Vi kommer vidare att lyfta och diskutera detta i avsnittet (6.3) om socialtjänstens insatser.

Vidare är det en vanlig föreställning inom den tidigare forskningen att hedersrelaterat våld kopplas till patriarkala strukturer (NCK 2010), även denna uppfattning visade sig vara vanligt förekommande bland våra respondenter. Samtliga respondenter påstår att begreppet kollektivism i relation till patriarkala strukturer skapar en stark hederskultur. Detta då patriarkatet enligt dem uppmanar till en könsmaktsordning där män når en högre hierarkisk position än kvinnor. Könsmaktsordningen skapar krav och förväntningar utifrån kön. Respondenterna hävdade att detta var framträdande i familjer som omges av en stark hederskontext. Gruppens medlemmar socialiseras enligt dem i könsmaktsordningens föreställningar om könets specifika roll, vilket enligt dem innebär att även kvinnor blir delaktiga i upprätthållandet av strukturer.

[...] Eller liksom allt förtryck i världen är utifrån könsmaktsordningen och ett patriarkat. Det är klart att i det hedersrelaterade våldet är det ju alltid männen som är över kvinnorna. Oavsett om det är kvinnor, man säger mammor utövar också våld och är groomade in i det också. [...] Jag tänker att det följer ju hela strukturen (Aycha).

Med tanke på att dom behöver vara män inom citattecken dom ska ju vara över, och dom kommer då att tvingas att utföra handlingar och då kommer dom att utsättas för våldet. För att dom är män och dom ska vara över kvinnor så det är lite samma sak där (Aycha).

Då även kvinnors anseende är präglad av medlemmarnas agerande ligger det enligt Aycha även i deras intresse att upprätthålla strukturerna. Trots att könsmaktsordningen placerar män högst upp i den hierarkiska ordningen påstod samtliga respondenter att män drabbas negativt av den. Bland annat hävdade respondenterna att könsmaktsordningen lägger stor vikt vid maskulinitetsideal. Detta drabbar dels män som inte kan leva upp till idealen, men som Aycha

påstår tvingas de även att utföra handlingar som bekräftar deras manlighet och dominerande roll gentemot kvinnor.

Respondenternas utsagor om behovet av att sanktionera för gruppens överlevnad samt könsmaktsordningens betydelse inom hederskontexten visar att socionomers uppfattningar går i linje med vad forskningsfältet hävdar. Den uppfattning som vi har identifierat hos socionomerna visar på många sätt att den är präglad av exempelvis Asplunds (1991) teori. Enligt hans teori är det de gemensamma normerna som möjliggör att gruppen kan upprätthållas. Våra respondenters uppfattning skulle därmed kunna vara att kollektivistiska tankesättet förklarar behovet av normer och värderingar för att bevara gruppen, samtidigt som könsmaktsordningen kan förklara vilka aktuella normer som upprättas. Vad empirin visar är att våra respondenter anser att könsmaktsordningen spelar en avgörande roll för uppkomsten av hedersrelaterat våld. Vi tolkar det som att respondenterna har uppfattningar som går i linje med Connells (2015) teori om hegemonisk maskulinitet, nämligen att det finns en manlig dominans. Deras uppfattningar skulle kunna förklaras av att de präglas av detta synsätt. Nämligen för att upprätthålla de normer som könsmaktsordningen uppmanar till används våld som ett medel för att avskräcka från överträdelser. Connells (2015) teori hävdar att könsmaktsordningen och den maskulina hegemonin enbart kan upprätthållas om kvinnor accepterar deras underordnad som naturlig. Denna uppfattning tycks vara förekommande bland våra respondenter och kan förklara varför Aycha anser att kvinnor är delaktiga i våldsutövandet mot normbrytande beteende.

Att respondenternas uppfattningar präglas av idén om en manlig dominans och att individer som utsätts för hedersrelaterat våld har vuxit upp i en kontext där man betonar könade handlingar kan komma att påverka hur de ser på offren och vilka insatser som erbjuds. Anser de att män vuxit upp i en miljö där de innehar en överordnad position gentemot kvinnor kan man diskutera om de utifrån detta tror att män drabbas annorlunda. Detta sammanfaller med Christies (2001) teori om att män har svårare att uppnå samma offerstatus som kvinnor. Detta till följd av att män ofta tillskrivs egenskaper som sammanfaller med de vi tillskriver gärningsmän. Christie menar att män och gärningsmän tillskrivs attribut som stark och stor vilket innebär att de inte anses lika sårbara som kvinnor. Att män enligt respondenterna har en överordnad position kan visa att respondenterna till viss del har liknande åsikter som de Christie menar präglar samhällets syn.

6.1.2 Individuella orsaker

Av intervjuerna framkom att sexuell läggning och vägran att själv bestraffa familjemedlemmar ansågs resultera i sanktioner.

Det kan ju vara direkt riktat till en person, med att den tvingas till bortgifte, tvingas till andra saker, sen kan det också vara att som syskon i en familj där systrarna kanske ska tvingas bort man tvingas då som bror att faktiskt upprätthålla familjens heder. Att utöva en slags övervakning och våld gentemot sina systrar. Som man kanske inte vill eller inte mår bra utav många gånger. Sen har vi också många utav dom här där man har en annan sexuell läggning. Där man inte ingår i familjens tankar och tycken av vad som är okej (Jasmin).

Jasmins uppfattning delas av flera respondenter, som menar att killar ofta tilldelas en dubbel roll inom hederskontexten. Killar tvingas enligt dem att sanktionera familjemedlemmar som begått normöverträdelser. Detta innebär enligt dem att killar agerar som både offer och förövare, då de genom påtryckningar tvingas att utöva våld mot sin egna vilja. Enligt flera respondenter var det en av orsakerna till att killar försummas i hedersdebatten. Denna uppfattning blir intressant i förhållande till Kullberg et al (2015) studie. Hon menar nämligen att socialsekreterarna i hennes studie menade att män i större utsträckning ansågs delvis ansvariga för sin egen utsatthet. Då det var vanligare att män agerade både som offer och förövare. Denna studie fokuserade inte specifikt på män som hedersrelaterade offer utan på manliga offer i allmänhet. Detta i relation till Jasmins och andra respondenters uppfattningar blir intressant. Christie (2001) menar nämligen i sin teori att män har svårare att uppnå status som idealt offer då gränsen mellan offer och förövare är mer diffus. Vi kan därmed diskutera om det är detta som kommer till uttryck genom våra respondenters uppfattningar om mannens dubbla roll inom hederskontexten och därmed i liknelse med Kullberg et al (2015) studie kan komma att påverka deras arbete med hedersvåldsutsatta män.

Flera av våra respondenter var av åsikten att homosexuella män var den grupp som de påträffade mest och drabbades värst. I citatet framgår det att Hanna anser att män sanktioneras på grund av sin faktiska eller påstådda homosexuella läggning. Hon lyfter även att män som stämplas som feminina i sitt agerande drabbas. Hannas uppfattning om att homosexuella män möter hårdare sanktioner än kvinnor delas av flera respondenter.

Sen är det ju också killar som är lite feminina i sitt sätt eller har en annan sexuell läggning är särskilt utsatta det är otroligt skamligt att vara homosexuell eller bisexuell, en riktig man i en hederskontext är en man som bara har heterosexuella relationer och inget annat (Hanna).

Avslutningsvis diskuterades begreppet "hemliga pojkvänner" av vår respondent Hanna. Enligt Hanna syftar begreppet på män som utsätts av sin partners familj till följd av att de inte accepteras som partner till deras döttrar. Hannas berättelse om "hemliga pojkvänner" blir intressant då begreppet inte har behandlats av den tidigare forskning som vi har tagit del av. Det blir också intressant då det visar att uppfattningen om vad hedersrelaterat våld är skiljer sig åt och Hannas utsaga skulle då peka på en dimension av hedersrelaterat våld som tidigare varit okänd. Männens utsatthet drabbas enligt hennes uppfattning inte till följd av sitt faktiska eller påstådda beteende, männen är sålunda en konsekvens av andra familjers försök att bevara sin heder. Eftersom vi inte har stött på Hannas begrepp tidigare kan vi diskutera om socionomer inte har en enhetlig uppfattning om vad hedersrelaterat våld är. Detta skulle kunna innebära att vissa individer inte erbjuds det stöd som vanligtvis erbjuds hedersvåldsutsatta. Socialstyrelsen (2016) lyfter att offer av hedersrelaterat våld är i behov av hjälp i form av exempelvis riskbedömningar och skyddade boende. Om den grupp som Hanna diskuterar inte anses vara offer av just hedersrelaterat våld av alla socionomer kan vi diskutera om de verkligen erbjuds det stöd som socialtjänsten hävdar att hedersrelaterade offer behöver.

Vi kan därmed konkludera att respondenterna hade liknande uppfattningar om vilka grupper som utsätts för hedersrelaterat våld med undantag av Hanna (se föregående citat). HBTQ-individer påstås vara den grupp som är mest förekommande och drabbas hårdast. I vår empiri tycks våra respondenter vara av uppfattningen att de normöverträdelser som leder till repressalier är de som syftar till att upprätthålla manlig dominans och maskulinitetsidealet. De ansåg nämligen att överträdelserna var avvikelser från heteronormen samt påtryckningar om krav att bruka våld mot kvinnliga familjemedlemmar. Som vi tidigare diskuterat var flera av våra respondenter av åsikten att det finns en stark könsmaktsordning och maskulinitetsideal inom hederskontexten. Detta kan förklara deras uppfattning om varför just dessa grupper utsätts för sanktioner och att deras uppfattningar präglas av teorier som exempelvis Connells (2015). Connell menar nämligen att den hegemoniska maskuliniteten innefattar olika grupper av maskuliniteter, vars position i hierarkin varierar utifrån det rådande maskulinitetsidealet.

Enligt hen leder kvinnliga attribut och egenskaper till låg maskulin status, bland annat nämner hen att homosexuella män är den manliga grupp som innehar lägst status. Är det därför som våra respondenter anser att homosexuella män drabbas i störst utsträckning? Enligt Connell (ibid) tilldelas homosexuella män kvinnliga attribut, vilket leder till att distinktionen mellan könen inte längre kan motiveras. Enligt Connell (ibid) är det genom uteslutning och våld mot grupper som innehar låg maskulin status som den hegemoniska maskuliniteten kan bevara sin dominant roll i samhället.

6.2 Konsekvenser av hedersrelaterat våld

6.2.1 Konsekvens av våld & kontroll

Våra intervjuade socionomer ansåg att det fanns två dimensioner av hedersvåldets konsekvenser. Först och främst diskuterades de konsekvenser som uppkom till följd av att leva under stark kontroll. Detta kan demonstreras av Aycha:

Ja att man kommer vara jävligt missnöjd och jävligt ledsen och jävligt deprimerad över sitt liv i längden även om man inte är utsatt för psykiskt eller fysiskt våld. Men bara att veta att jag kommer aldrig kunna vara den jag är och jag kommer aldrig kunna leva med den jag älskar. Jag kommer aldrig kunna ha ett liv som jag förtjänar att ha [...] Och att hela tiden ha med sig det och att dö utan att vara sig själv, det är ju jättesorgligt (Aycha).

Aychas uppfattning är att den kontrollerande miljön tvingar klienterna att negligera sina egna önskningar. Detta skapar enligt henne sorg och missnöje då individen tvingas att förtrycka sin egen identitet. Därefter diskuterades de konsekvenser som uppkommer till följd av uppbrottet från en hederskontext. Sofia hävdar att våldet inom hederskontexten normaliseras till den grad att det skapar en konfusion vid uppbrottet, vidare beskriver hon det på följande sätt:

Jättemånga blir förvirrade när de tar sig ut ur det och får helt plötsligt bestämma vilka kläder de ska ha på sig, vilken mat man ska laga, hur länge man ska duscha, när man får gå på toaletten och såna där saker (Sofia).

Sofias uppfattning om uppbrottets konsekvenser delas av flera respondenter. De hävdar att klienterna har svårt att hantera självständigheten. Sofia hävdar att uppbrottet innebär att männen är tvungna att fatta beslut som de tidigare inte varit tillåtna till. Vidare menade flera av respondenterna att uppbrottet medförde ensamhet, isolering, suicidtankar och självmordsförsök. Denna uppfattning förmedlar även Socialstyrelsen (2013) som menar att hedersvåldsutsatta drabbas av psykosomatiska stressyndrom såsom sömnsvårigheter och posttraumatiskt stressyndrom.

Respondenterna påstod att vad som var specifikt för männens uppbrottsprocess är att män till följd av en socialisering i könsmaktsordningen förväntningar har en begränsad förmåga att hantera vardagliga sysslor såsom att laga mat, städa och tvätta.

Man kanske behöver iallafall att det finns en boendestödjare som lär mig hur gör jag när jag diskar. Att det är en diskborste man ska använda inte en tandborste att man ska ha diskmedel. Asså såna saker som för oss är självklara. De är inte självklara för dem. Man har aldrig behövt ta i det där. Köket är kvinnornas också liksom. För många inte för alla naturligtvis. Men för många (Jasmin).

Däremot menade två av respondenterna att män klarar uppbrottet bättre än vad kvinnor gör, detta förklarar Ola:

Utan att männen är ju mer att, kvinnor ska vara mer hemma och kontrollerade, De har mer koll på sin ekonomi och så vidare: autonomi. [...] Männen är ekonomiskt starkare och har arbete. Många av kvinnorna jag träffar har aldrig haft någon kontroll på sina pengar på något sätt (Ola).

Enligt Ola hanterar män det självständiga livet bättre då de tidigare tillåtits större frihet inom hederskontexten. Män har tidigare tillåtits att arbeta och därmed är de bättre förberedda på att hantera sin egen ekonomi enligt honom. Vi kunde därmed se en distinktion mellan de respondenter som menade att män är sämre förberedda på ett självständigt liv, och de som var av motsatt åsikt.

Den tidigare forskningen ger även uttryck för den omfattande isoleringen som flera av våra respondenter talar om. Bland annat Socialstyrelsen (2013) menar att hedersvåldets kollektivistiska natur kräver att individen bryter med stora delar av personens sociala nätverk.

Den uppfattning som flera av våra respondenter delar om att offer för hedersrelaterat våld drabbas av isolering i samband med uppbrottet visar att de är präglade av åsikten om att hedersvåld uppstår i kollektivistiska samhällen och grupper. Dels kan uppfattningen visa på att respondenterna menar att isoleringen sker då våldet utövas av flera gärningsmän i personens närhet. Detta kan innebära att de menar att isoleringen orsakas av att de tvingas bryta med många personer som agerat förövare och därav förlorar kontakten med stora delar av sitt sociala nätverk. Deras uppfattningar ger dock sken av att de även menar att isoleringen sker till följd av att de enligt respondenterna ingår i kollektiva grupper med en kollektivistisk struktur. Denna uppfattning kan vara präglad av exempelvis Asplunds (1991) teori om kollektivistiska samhällen. Enligt denna teori finns det enligt honom ett starkt fokus på gemenskap inom kollektivistiska samhällen. Medlemmarna skapar en beroendeställning gentemot varandra och man lever i samförstånd kring de värderingar som upprättats. Något som skulle kunna förklara varför respondenterna hävdar att offren drabbas av isolering när de enligt dem bryter upp med den strukturen. Respondenternas uppfattningar om vilka konsekvenser som de drabbas av (exempelvis isolering) påverkar säkerligen vilka insatser de anser att klienter står i behov av, detta kommer att diskuteras närmare i avsnittet om socialtjänstens insatser (6.3).

Respondenternas uppfattningar om att uppbrottet påverkar män och kvinnor olika kan även visa att uppfattningarna baseras på en föreställning om könsmaktsordning och därmed exempelvis Connells (2015) teori om hegemonisk maskulinitet. Jasmin påstår att män drabbas då de inte tillägnats samma kunskap som kvinnor då deras hemmiljö enligt henne präglats av könade handlingar. Connell hävdar att när individer utför handlingar som anses som typiska för ett kön reproduceras kön. Fysisk styrka och således makt blir enligt den här teorin något naturligt för män, samtidigt som att de begränsar dem från att utföra typifierade kvinnliga handlingar. Utifrån Jasmins utsaga kan vi eventuellt diskutera om det är denna teori som präglar hennes uppfattning. Vi kan även diskutera om denna uppfattning präglar den föreställning som Ola ger uttryck för. Således kan vi se att även om Ola och Jasmin har olika uppfattningar om män klarar uppbrottet bättre eller sämre än kvinnor präglas deras antaganden av att hederskulturer omges av en stark könsmaktsordning. Utifrån detta kan vi diskutera om uppfattningen påverkar i vilken utsträckning som män erbjuds stöd från socialtjänsten. Utifrån Jasmins uppfattning kan man tänka sig att män erbjuds mer omfattande stöd inom områden som hon anser att män brister i. På samma sätt kan vi tänka oss att Olas uppfattning präglar hur arbetet görs och vilka insatser som utformas från socialtjänstens sida.

Vi kan även diskutera om deras uppfattningar om att män och kvinnor skolats i olika kunskaper i hemmiljön i sig bidrar till att reproducera könade handlingar på samma sätt som att Connell menar att utövandet av aktiva handlingar reproducerar dem.

6.2.2 Identitetsförlust

Flera av våra respondenter hänvisar till en identitetsförlust vid uppbrottet. Flera respondenter uppfattade att klienterna tvingas att ompröva sin identitet efter uppbrottet. Inom en hederskontext lever individen enligt dem i en starkt kontrollerad miljö där man tvingas förtrycka sin egna identitet på bekostnad av gruppens. Vid ett uppbrott går identiteten som tidigare varit starkt kopplad till gruppen enligt dem förlorad.

Men så också det här som händer med identiteten har jag tänkt på vad gör det med en människa när man faktiskt sätts i ett helt nytt sammanhang och man plötsligt ska börja tänka, tycka och känna själv (Sofia).

Vi tolkar Sofias citatet som att identitet enligt henne formas av sitt sammanhang, därmed måste identiteten enligt henne förändras när en individ tas från sin kontext. Flera av respondenterna delade Sofias uppfattning, enligt dem tvingades många klienter att välja mellan delar som anses viktigt. Bland annat lyfte respondenterna att många klienter upplever ett tvång att välja mellan sin sexuella läggning och sin religion.

De jag har mött handlar mkt om religion. Jag har den här religionen och för mig är det en jättestor del av min identitet och nu har jag kommit ut som homosexuell och det funkar inte (Aycha).

Att bli utstött i från sin familj även om det bara finns en liten kärnfamilj eller om det finns ett gigantiskt kollektiv bakom så är det ju jättejobbigt. "Från att vara någons son, så blev jag ingen". Eller från att vara en del av något (Jasmin).

Den föreställning som finns avseende identitetskris och som exemplifieras av Sofias och Jasmins citat visar att bådas uppfattning präglas av en förståelse av att hedersrelaterat våld

utgår ifrån ett kollektivt samhälle. Sofias åsikt om att individen vid uppbrottet måste börja “tänka, tycka och känna själv” visar enligt oss att hon drar en koppling till den förklaringsmodell som erbjuds av bland annat Asplunds (1991) teori. Asplund menar nämligen att individer inom kollektivistiska grupper åsidosätter sin egna vilja i förhållande till gruppen. Asplund (ibid) menar att beslut inom kollektivismen härleds till kollektivets behov och upprätthållandet av anseendet. Detta kan förklara varför våra respondenter är av uppfattningen att många klienter har svårt att hantera ett självbestämmande liv. Föreställningen om att hedersrelaterat våld uppstår i kollektivistiska grupper lyfts även i Jasmins citat. Flera av våra respondenter påstod att många klienter tvingas att välja mellan sin religion och sin sexuella läggning något som exemplifieras av Aychas citat. Det är viktigt att betona att de respondenter som uttryckte detta inte menade att det gällde alla, men respondenternas utsagor avseende detta kan ändå tolkas som att de gör en koppling mellan hedersrelaterat våld och religion. Detta anser vi är problematiskt då det riskerar att cementera fördomar som finns i samhället och som i sin tur kan påverka socionomers bemötande av hedersrelaterade offer.

6.3 Insatser

6.3.1 Socialtjänstens insatser

Av empirin framgår att samtliga respondenter möter hedersvåldsutsatta män i deras arbete samt att socialtjänsten kan erbjuda insatser. Insatserna var dock generella för hedersvåldsutsatta och inte specifika beroende på kön. De insatser som erbjuds från socialtjänstens sida är samtalsstöd, skyddat boende och praktisk hjälp. De flesta hävdade att socialtjänstens insatser i teorin var tillräckliga för deras klienter, men att det fanns ett omfattande problem gällande utbud för män. Samtliga respondenter lyfte nämligen att placeringar på skyddade boenden inte var något som socialtjänsten tillhandahöll själva utan köptes in från utomstående aktörer.

Sen har vi ju skyddade boenden för kvinnor, för män så är det väldigt svårt med skyddade boenden. Det brukar ofta vara så att vi placerar på ett vandrarhem eller något tillfälligt hem där det förhoppningsvis finns ett lite extra skydd. Med det är jättesvårt, det finns inte så många insatser riktade till män (Alexandra).

Alexandra hävdar att det i dagsläget finns få boenden för män, detta trots att det finns en stor efterfråga på skyddsplaceringar. Samtliga respondenter påstod att det fanns en stor skillnad mellan de skyddsplaceringar som erbjöds män och kvinnor. Vad som betonades var att kvinnor ofta placeras i kollektiva boenden medan män placeras i egna lägenheter, vandrarhem och hotell. Respondenterna lyfte att det även finns egna lägenheter för kvinnor men att det är vanligare att kvinnor placeras i kollektiva boenden. Flera av respondenterna hävdade att det var problematiskt att män förpassas till egna lägenheter.

Dem klarar sig inte. Dem kan ju inte, rent basalbehov äta och sånt, dem klarar inte av det. Dem har ju aldrig gjort det, dem har inte lagat mat själva, dem har ju aldrig behövt hålla tider själva och dem har aldrig haft något som varit nu ska du göra så här, vara så här, gå här och det har ju blivit lite konstigt (Aycha).

Aycha påstår att det är problematiskt att låta unga män bo i egna lägenheter eftersom de tidigare inte skolats i nödvändig kunskap enligt henne. Flera respondenter delar denna uppfattning och menar att typifierade hushållssysslor tillskrivits kvinnor utifrån könsmaktsordningens starka fäste inom deras familjer. Vidare framgick att kollektiva placeringar innehar en rad tjänster som män således går miste om, bland annat stödsamtal och praktiskt stöd. Dessutom lyfter respondenterna att kollektiva boenden ofta besitter specialistkunskap om hedersrelaterat våld och klientens införstådda behov och kan därav bättre möta klienten i sin utsatthet. Flera av respondenterna hävdade att omfattningen av männens stödbehov sällan kan tillgodoses genom enskilda boenden. Flera av respondenterna relaterade behovet av kollektiva boenden till hedersvåldets karaktär, nämligen att personen enligt dem isoleras från större delar av sitt sociala nätverk.

Ofta positivt, att man kan prata med andra som har en liknande situation, många kan träffa vänner som dom kan ha kvar. Det kan vara jättepositivt att det finns någon form av gemenskap. Även om det ibland är ju korta placeringar där också. Men ensamhetskänslan blir inte lika direkta som om du sitter i en lägenhet själv. Du har ändå människor omkring dig (Ania).

Ania påstår att ensamheten inte blir lika påtaglig när klienter placeras på kollektiva boenden. Hon hävdar att klienterna kan möta andra personer som har upplevt liknande situationer och få en ny form av gemenskap. Några respondenter hävdade emellertid att det finns kritiska

aspekter av kollektiva boenden. Bland annat ansågs det finnas en risk att klienterna upprättar en ny form av gemenskap, ett så kallat surrogat till den tidigare familjen. Vad de ansåg som problematiskt var att de boende samtliga delar erfarenheten av destruktiva relationer vilket enligt dem kan komma att skapa ohälsosamma band inom boendet. Detta kunde enligt dessa respondenter försvåra vägen till ett självständigt liv. Aycha påstår att ett problem med kollektiva boenden för män, var att män har skolats in i destruktiva normer som trots uppbrottet kan fortsätta att florerar:

Jag tänker på den här gruppen killar som har blivit tvingade in i att upprätthålla normerna att om dem skulle lämna och att man sätter många som har lämnat det tillsammans, då vet inte jag, alltså så här för även om man inte vill ha det så är man på något sätt, de är programmerade i det för du har alltid fått höra det, precis som när man har blivit utsatt för våld att du tänker att du är sämre, du är dålig. Det finns kvar i en (Aycha).

I respondenternas uttalanden kan vi urskilja flera kritiska punkter. Först och främst är de flesta av respondenterna av uppfattningen att män är i behov av kollektiva boenden när de skyddplaceras. Som vi tidigare nämnt i avsnittet "konsekvenser" hävdade flera av respondenterna att offer för hedersrelaterat våld drabbas av isolering efter uppbrottet. Detta kan förklara varför respondenterna tyckte att kollektiva boenden är nödvändiga. Detta kan innebära att respondenternas uppfattningar präglas av föreställningen att hedersrelaterat våld uppstår i kollektivistiska grupper och därmed är behov av en ny gemenskap. Eftersom teorin (Asplund 1991) om kollektivistiska samhällen hävdar att medlemmarna är vana att ingå i nära relationer med andra medlemmar. Men det kan även förklaras av att deras uppfattningar tycks vara präglade av definitionen att hedersrelaterat våld är en form av våld som utförs av flera gärningsmän. Därmed behöver den utsatta bryta med stora delar av sitt sociala nätverk utifrån en skyddsaspekt. Oberoende av detta visar empirin att det finns en uppfattning om att behovet av kollektiva boenden utgår ifrån tanken om kollektiv, oavsett om det är att individen kommer från en kollektivistisk grupp eller om hotet utövas av ett kollektiv.

Vidare visar exempelvis Aychas citat på det vi tidigare uppmärksammat, nämligen uppfattningen om att män inte besitter den nödvändiga kunskapen som de behöver utanför familjen. Detta på grund av föreställningen att klienternas familjer präglats av könsstereotypa förväntningar i liknelse med det Connells (2015) teori påstår. Därmed anser Aycha och ett

flertal av våra respondenter att män har ett stort behov av stöd i basala hushållssysslor. Vilket de hävdar att dagens insatser från socialtjänsten inte erbjuder.

Det är även intressant att diskutera de respondenter som ställde sig kritiska till kollektiva boenden för män. Aycha påstår att män har socialiserats i destruktiva normer och tankesätt. Trots att männen enligt henne har valt att lämna den tidigare kontexten tror hon att män fortfarande tänker på vad hon anser som ett problematiskt sätt. Denna uppfattning yttrar sig hos flera av våra respondenter och kan visa på eventuellt socialt konstruerade föreställningar om män och hur det präglar deras sätta att tänka kring manliga hedersvåldsutsatta. Aycha och de andra respondenterna lyfter nämligen detta som uteslutande ett problem kring män och lyfter inte samma oro angående kvinnor. Detta trots att det framkom i tidigare avsnitt att flera respondenter påstår att kvinnor också är en del av strukturerna, och till följd ansågs utöva våld. Vi kan således diskutera om den uppfattning som somliga av våra respondenter gav uttryck för och som exemplifieras av Aychas citat tyder på fördomar gentemot manliga offer. Enligt Christies (2001) teori har män svårt att erhålla offerstatus då samhällets syn på vad ett idealiskt offer går emot våra föreställningar om män och deras egenskaper. Vi kan eventuellt tänka oss att det även påverkar och färgar socialarbetares uppfattningar om män som brottsoffer. I ovanstående exempel tycks respondenterna delvis leta förevändningar till att män inte ska erhålla samma offerstatus som kvinnor genom att göra dem bärare av de normer som anses negativa. Vi kan tänka oss att detta kan komma att användas som en förevändning till att utveckla kollektiva boenden för manliga offer.

6.3.2 Det ideala offret?

De intervjuade förmedlade en idé om mannen som en stor och fysiskt stark varelse. Detta ansåg respondenterna präglade samhällets syn och bidrog till uppfattningen om att män inte utsätts för våld.

Sen så en attityd från myndigheter och andra så som “du är ju kille varför ska du inte klara av det där?” Eller varför drar du inte. Så som det var för kvinnor för årtal sedan. (Ola).

Ovanstående citat visar på en attityd om våldsutsatta män som många av våra respondenter menar finns hos myndigheter. Olas uppfattning är att män förväntas ta mer ansvar och göra ett kraftigare motstånd mot våldet. Flera ansåg att avsaknaden av insatser och skyddade boenden för män beror på att samhällets syn på våldsutsatta män förändras långsamt, något som speglas i socialtjänsten och deras insatser.

för att det är ett långsamt samhälle. Någonstans tänker jag att i min roll som socialsekreterare så jobbar jag ju med förändring. Samhället är i ständig förändring, men samtidigt kanske vissa av oss som arbetar med människor och med det runt omkring är extremt långsamma och själva förändra. Vi kräver av de vi möter att dom ska förändra sig och så men vi själva och de insatser som finns. Och det här att män utsatts för hedersrelaterat våld är ju ingenting nytt, men är inte heller så jättegammalt (Jasmin).

Respondenterna som delade denna uppfattning ansåg att myndigheter har en tendens att negligera frågor om våld i samtal med män. Resterande respondenter påstod dock att bristen på insatser berodde på att våldet mot kvinnor är överrepresenterade och tenderar att vara värre.

Men jag tror väl att det är för dels att de inte är representerade lika mycket och sen så att det oftare att det kanske rör sig om grövre våld mot kvinnor och att man då att det blir att man inte förminskar ska jag väl inte säga men att de glöms bort att män också är utsatta för våld (Alexandra).

Sen säger inte jag att det inte finns män som är utsatta men det är kvinnor som är utsatta för våld i större utsträckning så är det bara (Aycha).

Vi kunde således urskilja en grupp som påstod att det finns en brist inom myndigheters förståelse och agerande och en andra grupp som positionerade sig mot män som våldsutsatt genom att hävda prioriteten av kvinnors utsatthet. Det fanns dock en enstämig uppfattning bland respondenterna att män tvingas att upprätthålla manliga ideal genom att exempelvis inte visa sig svaga något som kan påverka i vilken utsträckning som män söker hjälp:

Jag tror inte att det är så många som söker sig, jag tror man tänker sig att det är att vi jobbar med kvinnor som är utsatta för våld. Om man tänker på de normer som finns och vad en man ska vara, att man då ska söka hjälp för våld. Jag tror att det är väldigt svårt att våga söka hjälp för det. Och då måste ju vi bli bättre att öppna upp och prata om det att man kan som kille bli utsatt för våld, så jag tror att det är där vi brister och inte kommer ut till, asså vi pratar väldigt mycket om...tjejer

och kvinnor som är utsatta jag tror att man måste bli bättre överlag på att prata om att killar kan bli utsatta och det finns hjälp att få (Aycha).

Aycha tror inte att män söker sig till socialtjänsten i samma utsträckning som kvinnor gör, då det strider mot manlighetsidealet. Men också att socialtjänstens relationsvårdsteam marknadsfört sig som en insats som främst riktar sig till kvinnor. Några av respondenterna ansåg att bristen på skyddade boenden för män var ett resultat av att mäns utsatthet inte kommit att diskuteras i samma utsträckning som kvinnors. Enligt dem är kvinnorörelsen den största bidragande faktorn till att våldet mot kvinnor uppmärksammas och att insatser utvecklats. Avsaknaden av en "mansrörelse" som synliggöra manliga våldsoffer förklarar enligt dem den kunskapsluckan som finns i samhället såväl som avsaknaden av insatser.

Respondenternas beskrivning av socialtjänstens insatser, synen på våldsoffer och sina personliga ställningstaganden kan på flera sätt kopplas till Christies (2001) teori om idealiska offer. Christie menar nämligen att män sällan tillskrivs legitimitet i sin våldsutsatthet. Detta beror enligt honom på de egenskaper som förknippas med män. Enligt Christie är rollen som brottsoffer och gärningsman relationellt och därmed både hjälper och stjälper varandra. Det måste finnas en tydlig distinktion mellan de olika rollerna för att offret ska uppnå legitimitet från samhället. Något som är problematiskt i frågan om manliga brottsoffer, vi ser nämligen att män och gärningsmän tenderar att tillskrivas liknande egenskaper. Christie hävdar även att män förväntas kunna göra motstånd mot våldet och gärningsmannen, en uppfattning som exempelvis Ola styrker. Även andra respondenter ger uttryck för denna uppfattning nämligen att manliga brottsoffer oftare ifrågasätts då de uppbär samma styrka som förövaren. Detta bekräftas även av den tidigare forskningen, bland annat menar Thapar-Björkert (2009) att samhällets bild av män som förövare försvårar vår möjlighet att se män som offer. Frågan om avsaknaden av en "mansrörelse" kan även förklaras utifrån teorin om idealiska offer. Enligt teorin kan man antaga att män inte vill identifiera sig med de egenskaper som ett brottsoffer associeras med då det riskerar att ifrågasätta ens manlighet. Christie skriver att rollen som idealt offer delvis är en subjektiv fråga, där individer som ofta tillskrivs offerstatus (exempelvis kvinnor, barn och äldre personer) i själva verket sällan är de som blir utsatta. Detta innebär således att män på generell basis kan ha svårt att göra kopplingen till sin egen utsatthet då de medialt sällan porträtteras som sådana.

Något intressant som Alexandra uttryckte var att många av de insatser som är riktade åt män baseras på dem som våldsutövare och inte som våldsutsatta. Jasmin gör en liknande utsaga fast hon berättar om boenden som riktar sig både till våldsutsatta män och våldsutövare.

Asså det poppar ju upp ganska mycket skyddade boenden just nu både seriösa och icke seriösa. Många har väl märks den här med att man tar emot män med hedersproblematik och kriminella gäng och avhoppare, det ser man mer och mer. Sånt som vi får skickat till oss från skyddade boenden (Jasmin).

Det som är intressant i Jasmins citat är att hon hävdar att det finns boenden som riktar sig till både våldsutsatta män men också kriminella avhoppare som troligen själva varit våldsutövare. Vi kan således se att män som våldsoffer och våldsutövare tenderar att likställas. Efter Jasmin uttalande, Alexandra utsaga om insatser för män som våldsutövare och Aycha kritiskt ställningstagande mot kollektiva boenden för män kan vi eventuellt diskutera om det även är svårt för yrkesverksamma att fullt ut acceptera män som enbart våldsutsatta. Detta går i linje med Christies (2001) teori om idealiska brottsoffer. När vi inte kan dra en tydlig gräns mellan offer och gärningsman, blir det enligt Christie (ibid) svårare att erkännas som brottsoffer. Offrets egenskaper förknippas ofta med kvinnlighet och rimmar illa med manliga egenskaper. Det resultera i att legitimiteten i männens offerroll ifrågasätts.

7. Sammanfattning och avslutande diskussion

7.1 Sammanfattning

Studiens syfte var att undersöka de uppfattningar som socionomer har avseende orsaker och konsekvenser av hedersrelaterat våld. Samt undersöka hur arbetet bedrivs inom socialtjänsten och deras uppfattningar om arbetet. Vad vi kan konkludera av studiens resultat är att de vanliga föreställningarna som dominerar den aktuella forsknings diskurs som finns inom den aktuella forskningen delas av våra respondenter. Bland annat att hedersrelaterat våld anses uppkomma i kollektivistiska grupper och att könsmaktsordningen och den manliga dominansen används som förklaringsmodell. Något som kan peka på att teorier som Asplunds teori om samhällsstrukturer och Connells teori om hegemonisk maskulinitet är förekommande i socionomernas föreställningar. Detta anser vi kan påverka påverka socionomers föreställningar och förståelse av hedersvåldsutsatta män. Bland annat att manliga offer anses vara i behov av stöd i vad de uttryckte som hushållssysslor och stöd i isoleringen som uppkommer vid upprottet i form av kollektiva boenden. Vi tyckte oss även kunna urskilja föreställningar som bekräftar Christies teori om idealiska offer. Nämligen att män anses bärare av normer som av våra respondenter anses som problematiska. Avslutningsvis visade studien att de intervjuade ansåg att socialtjänsten inte kunde erbjuda nödvändiga insatser till hedersvåldsutsatta män. Flera av respondenterna hävdade att det finns fördomar om manliga brottsoffer inom samhället som enligt dem till viss del påverkar socialtjänstens arbete.

7.2 Avslutande diskussion

Hedersrelaterat våld är ett stort och komplext ämne och det är därmed svårt att erbjuda en rättvis bild av fenomenet. Det finns idag relativt mycket forskning om hur man ska förstå våldet, förklaringen tenderar att utgå från förklaringsmodeller som riskerar att skapa fördomsfulla antaganden om olika grupper och skapa ett "vi och dom" tänk. Det är därmed alltid problematiskt att ta sig an ett ämne som riskerar att reproducera fördomar om redan stigmatiserade grupper.

Att vi har valt att intervjua socialarbetare som främst är yrkesverksamma inom myndigheter är både fördelaktigt och problematiskt. Myndigheter har makten att skapa och synliggöra sociala problem eller att dölja socialt utsatta grupper. Att intervjua socionomer kan vara bra i den mening att de tolkar sin verklighet som de är verksamma i. Våra respondenter kan med andra ord använda vår undersökning för att lyfta en osynliggjord grupp som de anser bör uppmärksammas. Makten som vår respondenter har kan även ses som problematiskt då de har privilegiet att tolka och skapa sociala problem utifrån deras verklighetsuppfattning som kanske inte alls stämmer överens med deras klienters verklighet. Med detta menar vi inte att misstänkliggöra våra intervjupersoner. Vi vill däremot uppmärksamma och problematisera det faktum att socionomer som jobbar inom myndigheter erhåller viss makt och har således privilegiet att synliggöra sociala problem eller förringa dem. Sociala problem är som allt annat en social konstruktion. Att intervjua socionomer som är verksamma inom fältet är därför intressant då dem jobbar nära verkligheten och nära de sociala problem som många av oss inte möts av. Utifrån detta tycker vi att det är intressant att diskutera den uppfattning som myndigheter erhåller och i sin tur förmedlar till sina anställda. Bland våra respondenter fanns det en uppfattning om att myndigheter har en snäv förståelse av hedersrelaterat våld något som de ansåg påverkade socialtjänsten och deras insatser. Detta kan eventuellt stödjas av att kommunala boenden för män inte har upprättats i frånvaron av privata. Något som kan tyda på att det existerar fördomar och socialt konstruerade föreställningar om manliga våldsoffer.

Detta är något som lyfts i Kullbergs et al. (2015) studie. Nämligen att socialsekreterare och socialtjänsten har tydliga föreställningar om idealiska offer vilket påverkar såväl bemötandet som det stöd som erbjuds. Trots att våra respondenter var eniga om att samhället har en förlegad syn på våldsoffer ansågs det inte förekomma hos dem själva eller sina närmaste

kollegor, detta trots att flera var eniga om att myndigheter präglas av samma attityd. Flera av respondenterna förklarade att kvinnor var överrepresenterade bland hedersvåldsutsatta, något som användes som en förevändning till att socialtjänsten främst riktar sina insatser till kvinnor. Att samhället har svårt att se män som offer tror vi genererar i ett minskat intresse av att utforma specifika insatser till män, då det existerar en underliggande idé om att män inte lever med samma utsatthet som kvinnor. Med vår uppsats och ovanstående resonemang ifrågasätter vi inte att kvinnor i högre grad utsätts för hedersrelaterat våld eller det strukturella förtrycket som finns i samhället, utan vi vill istället lyfta att en grupps utsatthet inte nödvändigtvis utesluter en annan. Därmed är det viktigt att lyfta eventuellt socialt konstruerade föreställningar och dess betydelse för att osynliggöra utsatta grupper i samhället.

Vi anser därmed att det är av vikt att poängtera att vår studie är baserad på ett sekundärt perspektiv, empirin som studien har analyserat är baserad på yrkesverksammas uppfattningar om sina klienter. Studiens syfte var således inte att samla in fakta utan att identifiera vilka olika uppfattningar som finns bland yrkesverksamma socionomer och hur vi kan förstå dessa. De uppfattningar som de intervjuade ger uttryck för kan å ena sidan vara korrekta men kan likväl ha påverkats av den mediala diskursen, den aktuella forsknings diskursen samt andra erfarenheter. Ämnet som studien har haft som ambition att belysa fortsätter att vara ett relativt outforskat område. Det är av stor vikt att lyfta det problematiska med att föra en diskussion avseende ett stort och komplext ämne där enbart ett fåtal perspektiv får agera förklaringsmodell. För att kunna ge en tillräckligt bred och rättvis bild av situationen för hedersvåldsutsatta män krävs en mer omfattande studie. Studien har enbart vidrört ämnet om förutfattade åsikter och dess eventuella påverkan på de insatser som erbjuds till utsatta grupper i samhället. Det kan därmed vara av vikt att vidare studera den mediala debatten och den allmänna diskursens påverkan på socionomer och de insatser som hedersvåldsutsatta män till följd erbjuds.

8. Referenslista

Rapporter

- Håkansson, Per Arne. (2007). *Frihet och familj: En uppföljning av skyddade boenden för personer som hotas av hedersrelaterat våld*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Kullberg, Christian. Skillmark, Mikael. Nord, Carina. Pers, Anna & Fäldt, Johannes. (2015). *Förståelse, bedömning och hjälpinsatser: socialarbetares arbete med män som våldsoffer*. Falun: Högskolan Dalarna.
- Larsson, Annika. (2012). *Krutons arbete med pojkar och unga män utsatta för hedersrelaterat våld*. Stockholm: Stockholms stad.
- Länsstyrelsen i Skåne. (2004). *Hedersrelaterat våld mot ungdomar på grund av sexuell läggning* Rapport 2004:24 Malmö: Arkitektkopia AB.
- Länsstyrelsen Östergötland (2015). *Att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck - slutredovisning av länsstyrelsernas uppdrag att främja och lämna stöd till insatser*. Linköping: Länsstyrelsen Östergötland.
- Socialstyrelsen. (2013). *Vänd dem inte ryggen. Utbildningsmaterial om hedersrelaterat våld och förtryck*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2016). *Våld: Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Stockholms stad. (2009). *Hedersrelaterat våld och förtryck i Stockholms stad*. Rapport 2009. Stockholm: Stockholms stad.
- Thapar-bjökert, Suruchi. (2009). *Conversations across Borders: Men and Honour Related Violence in U.K. and Sweden*. Norma vol(1).
- Yourstone, Jenny. Eriksson, Leni. Westerberg, Hedwig. (2015). *Hedersrelaterat våld och förtryck*. Norrköping: Kriminalvården.

Böcker

Ahrne, Göran & Svensson, Peter. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber AB.

Aspers, Per. (2013). *Etnografiska metoder*. Malmö: Liber AB.

Asplund, Johan. (1991). *Essä om Gemeinschaft och Gesellschaft*. Göteborg: Korpen.

Asplund, Johan. (1992). *Storstäderna och det forteanska livet*. Göteborg: Korpen.

Bryman, Alan. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.

Christie, Nils. (2001). *Det idealiska offret* i Åkerström, Malin. Sahlin, Ingrid (Red) i *Det motspänstiga offret*. Lund: Studentlitteratur.

Connell, R.W. (2015). *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos.

Isdal, Per. (2017) *Meningen med våld*. Polen: Gothia fortbildningen.

Nationellt Centrum för kvinnofrid. (2010). *Hedersrelaterat våld och förtryck - en kunskaps och forskningsöversikt*. NCK-rapport 2010:1. Uppsala: Edita Västra Aros.

Övrigt

Nationalencyklopedin. (2018). *Patriarkat*.

[<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/patriarkat>. Hämtad: 2018-01-02.]

RFSL ungdom. (2015). *HBT och heder - råd till yrkesverksamma*. [<https://www.rfsl.se/hbtq-fakta/hbtq/begreppsordlista/>. Hämtad: 2017-12-11.]

Ouis, Pernilla. (2015). *Primär och sekundär diskurs om heder*. Socialvetenskaplig tidskrift 2015:3-4, ss. 359-365.

[<http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/22565/SVT%20nr%203%E2%80%934%202015%20Debatt.pdf?sequence=2&isAllowed=y>. Hämtad: 2018-01-02.]

SoL 2012:776. *Socialtjänstlagen*

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på Internet:

[http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf.

Hämtad: 2016-05-16]

Bilaga 1. Informations brev

Hej,

vi heter Sara och Johanna och läser vår sjätte termin på socionomprogrammet vid Lunds universitet. Under terminen skriver vi vår kandidatuppsats om 15 hp om män som utsätts för hedersrelaterat våld. Vår undersökning syftar till att belysa socionomers uppfattning om vilka orsaker som ligger till grund för det hedersrelaterade våldet mot män, samt våldets konsekvenser. Vidare ämnar vi att undersöka vilka insatser socialtjänsten erbjuder män som utsätts för hedersrelaterat våld och vilka konsekvenser insatserna får för klienterna. Vår ambition är att uppsatsen ska bredda den kunskap som finns om män som lever under hedersförtryck och våld. Vidare har vi förhoppningar om att ge kunskap till de som jobbar inom socialt arbete för att öka förståelsen i hur de ska bemöta gruppen. Vi vill intervjua socionomer som är verksamma inom fältet relationsvåld för att ta del av deras erfarenheter och perspektiv. Intervjuerna kommer att baseras på teman men ge utrymme att själva uttrycka sina erfarenheter om ämnet. Intervjuerna kommer att vara ca 30–45 minuter långa och hållas ostört. Vi kommer båda att närvara under intervjun som kommer att spelas in för att vi själva lättare ska kunna gå tillbaka och lyssna. Intervjuerna kommer inte att användas i något annat syfte än för vår undersökning och kommer att raderas direkt efter att de har fyllt sitt syfte. Vidare kommer vi att anonymisera våra respondenter och deras arbetsplatser och hantera personuppgifter och information med största försiktighet. Medverkande har rätt att avbryta sitt deltagande under hela processen.

Om ni skulle vara intresserade av att medverka i studien är ni välkomna att höra av er till oss. Vid ytterligare frågor och funderingar kan ni även kontakta vår handledare Mats Hilte. Kontaktuppgifter kommer nedan.

Tack på förhand

Vänliga hälsningar

Sara Eklind och Johanna Korfitsen

Sara Eklind tel nr: xxx eller e-pst XXX

Johanna Korfitsen, tel nr: XXX eller e-post XXX

Handledare Mats Hilte, Docent vid socialhögskolan i Lund e-post: XXX

Bilaga 2. Intervjuguide

Beskrivning av hedersrelaterat våld:

- Hur skulle du beskriva hedersrelaterat våld?
- Anser du att män utsätts för hedersrelaterat våld?
- I sådana fall, hur ser det våldet ut?
- Skiljer sig våldet mot det våld som kvinnor utsätts för?
- Vilka uttryck tar våldet?

Orsaker:

- Vilka orsaker kan finnas till det hedersrelaterade våldet som män utsätts för?
- Hur kan vi förstå våldet som män utsätts för?
- Vilken roll spelar kultur för det våld som män utsätts för?
- Vilken roll spelar könsmaktsordningen för det våld som män utsätts för?
- Tror du att det finns några andra strukturella förklaringsmodeller till det våld som män utsätts för?

Konsekvenser:

- Vilka konsekvenser anser du att våldet får för de män som utsätts för hedersrelaterat våld?
- Blir konsekvenserna annorlunda jämfört med våld i nära relationer.

Insatser:

- Erbjuds insatser till män som utsätts för hedersrelaterat våld?
  - I sådana fall vilka?
  - Finns det tillräckligt många insatser?
  - Vad anser du att nödvändiga insatser skulle vara?
  - Påverkar uppbrottet med familjen, män och kvinnor olika?
  - Om ja, hurdå?
  - Vad blir konsekvenserna av de insatser som ni kan erbjuda?
-

